

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

diplomová práce

**Institut vazby v českém trestním právu s ohledem na
relevantní judikaturu ve vybraných oblastech formálního
vazebního práva**

NIKOLA KADLECOVÁ

PLZEŇ

2022

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Nikola KADLECOVÁ**
Osobní číslo: **R17M0119P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Institut vazby v českém trestním právu s ohledem na relevantní katuru ve vybraných oblastech formálního vazebního práva**
Zadávající katedra: **Katedra trestního práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Teoretické pojetí institutu vazby de lege lata
3. Stručný exkurz do historického vývoje vazby
4. Ústavněprávní a mezinárodněprávní rámec institutu vazby
5. Formální vazební právo – vybrané otázky pohledem relevantní judikatury
6. Úvahy de lege ferenda
7. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- GALOVCOVÁ, Ingrid. Vazba v trestním řízení. Vydání první. Praha: Leges, 2020. 176 stran. Teoretik. ISBN 978-80-7502-451-0.
- DRAŠTÍK, Antonín a kol. Trestní řád: komentář. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 2 svazky. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7552-600-7.
- BAJCURA, Lubomír. PRÁVA VĚZNĚ. Od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody. GRADA Publishing, spol. s.r.o. 1999. ISBN: 80-7169-555-6.
- JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo procesní. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. 863 stran. Student. ISBN 978-80-7502-278-3.
- FENYK, Jaroslav a kol. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. 951 stran. ISBN 978-80-7598-306-0.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

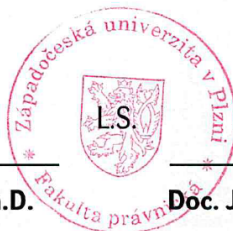
Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Petr Kybic, Ph.D.**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **1. listopadu 2021**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2022**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

V Plzni dne 5. listopadu 2021

Čestné prohlášení

*„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „**Institut vazby v českém trestním právu s ohledem na relevantní judikaturu ve vybraných oblastech formálního vazebního práva**“ vypracovala zcela samostatně, přičemž jsem vyznačila veškeré zdroje, z nichž bylo v této souvislosti čerpáno způsobem vědecké práci obvyklým.“*

V Plzni dne 24. 03. 2022

Kadlecová Nikola

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala JUDr. Petru Kybicovi, Ph.D., za odborné konzultace, cenné podněty a zejména pak jeho ochotu a vstřícný přístup při vedení mé diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	1
1. Teoretické pojetí institutu vazby de lege lata.....	4
1.1 Pojmové vymezení	4
1.2 Charakteristické znaky a základní zásady	7
1.3 Materiální vazební právo.....	8
1.3.1 Základní materiální předpoklady	9
<i>1.3.1.1 Vázanost na trestní stíhání a jeho důvodnost.....</i>	<i>9</i>
<i>1.3.1.2 Existence konkrétních skutečností a důvodné obavy.....</i>	<i>10</i>
<i>1.3.1.3 Subsidiarita vazby</i>	<i>11</i>
1.3.2 Vazební důvody	11
1.3.3 Okolnosti vylučující vazbu	13
2. Stručný exkurz do historického vývoje vazby	14
3. Ústavněprávní a mezinárodněprávní rámec institutu vazby.....	18
3.1 Vazba ve světle ústavního pořádku ČR.....	18
3.1.1 Právo na osobní svobodu a presumpce nevinny	19
3.2 Vazba v kontextu mezinárodních smluv	22
3.3 Právo Evropské unie.....	23
4. Formální vazební právo – vybrané otázky pohledem relevantní judikatury	24
4.1 Rozhodování o vazbě a jeho druhy	24
4.1.1 Orgány rozhodující o vazbě	25
4.1.2 Druhy vazebních rozhodnutí	27
<i>4.1.2.1 Co se rozumí oním „jiným rozhodnutím“?</i>	<i>28</i>
<i>4.1.2.2 Rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby.....</i>	<i>29</i>
4.2 Stížnost proti rozhodnutí o vazbě.....	30
4.2.1 Co se skrývá pod „rozhodnutím učiněným v první instanci“ dle zákonné díkce a v judikatuře soudů?	32
4.2.2 Jaký okamžik lze považovat za okamžik <i>oznámení</i> rozhodnutí? Aneb k počátku běhu lhůty pro podání stížnosti.	33

4.2.3 K blanketní stížnosti v reakci na nedávnou judikaturu ÚS ČR.....	36
4.2.3.1 <i>Je soud při posuzování stížnosti vázán lhůtou, v rámci níž je povinen rozhodnout? Aneb k blanketní stížnost ve vztahu k jejímu dopadu na projednání věci bez zbytečných průtahů.</i>	37
4.2.3.2 <i>K závěrům ÚS ohledně lhůty k doplnění blanketní stížnosti</i>	38
4.3 Vazební zasedání a právo na osobní slyšení	39
4.3.1 Právo na osobní slyšení.....	39
4.3.2 Vazební zasedání.....	41
4.4 Trvání vazby a přezkum jejího dalšího trvání.....	42
4.4.1 Přezkum důvodnosti dalšího trvání vazby	43
4.4.2 Přezkum ex offo	44
4.4.2.1 <i>Jaký okamžik je určujícím pro počátek běhu lhůty dle § 72 odst. 1 TrŘ?</i>	45
4.4.2.2 <i>Jaká je povaha lhůty určená státnímu zástupci dle § 72 odst. 2 TrŘ?</i>	47
4.4.3 Přezkum na základě žádosti obviněného.....	49
5. Úvahy de lege ferenda	50
Závěr.....	51
Resumé	54
Seznam použitých zkratk	55
Seznam použité literatury	56

Úvod

Účelem trestního řízení – nikoliv však výlučným – je, „*aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni.*“¹ Předmětem trestního řízení je tedy skutek, jenž se stal v minulosti, a snaha o jeho rekonstrukci tak, aby bylo možno posoudit, zda se tento skutek stal, zda je trestným činem a zda jej spáchala osoba, proti níž je trestní řízení vedeno. K náležitému zjištění všech stěžejních skutečností, a tedy ke zdárnému provedení trestního řízení, disponují orgány činné v trestním řízení zajišťovacími instituty, jejichž zákonná úprava je předložena v hlavě IV. zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Jedná se o nástroje směřující k „*dosažení účelu trestního řízení*“², kterými se zajišťuje přítomnost osob či věcí, přičemž mají též eliminovat jednání, v jejichž důsledku by bylo provedení trestního řízení ohroženo.³ Užitím zajišťovacích institutů dochází různou mírou k zásahům do základních lidských práv a svobod garantovaných ústavním pořádkem ČR, popř. rovněž mezinárodními lidskoprávními smlouvami, jež jsou dle nálezu Ústavního soudu Pl. ÚS 36/01 ze dne 25. 06. 2002 též jeho součástí.

Tato diplomová práce je obsahově zaměřena pouze na jeden ze zmiňovaných zajišťovacích prostředků, a to na právní úpravu vazby. Z důvodu omezeného rozsahu práce a obširnosti zvoleného tématu není možné předložit komplexní výklad všech otázek s vazbou souvisejících, a tak se autorka zaměřuje primárně na oblast formálního vazebního práva a relevantní judikaturu s touto problematikou spojenou. Na základě dohody s vedoucím diplomové práce bude předložen výklad pouze vybraných otázek formálního vazebního práva, a to zejména otázek v posledních letech diskutovaných, aby se – s ohledem na individualitu zvoleného tématu – nejednalo toliko o výklad povrchní. Opomenuto však nezůstane ani materiální vazební právo, jež je s formálním vazebním právem neodmyslitelně spjato, ačkoliv o něm bude pojednáno pouze okrajově. Právě z důvodu oné provázanosti těchto dvou oblastí považuje autorka za vhodné alespoň stručný nástin materiálního vazebního práva. Pro úplnost informací je třeba dodat, že z obsahu této diplomové práce je vyloučena speciální právní úprava ve věcech

¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). § 1.

² HOFMANNOVÁ, H. a kol. *Lidská práva za mřížemi: ústavněprávní aspekty omezování osobní svobody*. Praha: Auditorium, 2021. ISBN 978-80-87284-87-2. s. 72.

³ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní – minulost a budoucnost*. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-185-4.

mladistvých dle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže a též tzv. vyhošťovací vazba dle zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech.

Než však bude přistoupeno k samotnému meritmu diplomové práce, tato si klade za cíl stručné a srozumitelné představení institutu vazby, a to vymezením základních pojmů a východisek – historických, ústavněprávních a mezinárodněprávních – na nichž je současná právní úprava založena.

Obsah kapitoly první je z obsahového hlediska směřován k předložení obecného výkladu institutu vazby jakožto prostředku sloužícího k zajištění (výlučně) osoby *obviněného*⁴, který je dočasně zbaven osobní svobody, a to navzdory stěžejním zásadám trestního řízení, mezi které je – mimo jiné – řazena presumpce nevinoty. Vedle definičního vymezení zde budou vyzdvíženy též základní charakteristické rysy, dělba vazebního práva a dále pak bude pojednáno o zásadách, které musí být při realizaci vazby respektovány.

Vzhledem k tomu, že cílem této diplomové práce není detailní zpracování historického vývoje zajišťovacího institutu, jímž je vazba, je obsahem kapitoly druhé pouhý nástin vývoje relevantní právní úpravy v historii našeho území. Poukázat na odlišnosti jednotlivých etap historického vývoje, a to co se týká vazby a rovněž trestního práva jako takového, je autorkou považováno za vhodné pro utvoření komplexnějšího nadhledu a získání souvislostí, které se zapříčinily na formaci vazebního práva do aktuální podoby.

Co činí vazbu jedním z nejdiskutovanějších zajišťovacích prostředků? Je to právě onen citelný zásah do sféry osobní svobody jedince, neboť je této dočasně zbaven umístěním ve věznici, k čemuž dochází ještě před pravomocným rozhodnutím o jeho vině.⁵ Tato vina však nemusí být ve výsledku obviněnému vůbec dokázána, či naopak může být prokázána jeho nevinota. Při uplatňování institutu vazby můžeme spatřovat kolizi různých zájmů, a to celospolečenského zájmu na spravedlivém potrestání pachatele trestného činu a zajištění bezpečnosti společnosti tím, že bude náležitě provedeno trestního řízení. Na straně druhé pak stojí zájem obviněného, jehož svoboda má být omezena, a to navzdory skutečnosti, že jeho vina dosud prokázána nebyla a že je trestní právo postaveno na zásadě

⁴ Obviněným se dle § 32 TrŘ rozumí ten, proti komu bylo zahájeno trestní stíhání.

⁵ DRAŠTÍK, A. FENYK J. a kol. Trestní řád: komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7. s. 498-499.

presumpce nevinny garantované čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod jakožto fundamentálním lidskoprávním dokumentem. V právním řádu České republiky lze nalézt celou řadu institutů, které mají eliminovat možné neoprávněné, nezákonné či svévolné zásahy do základních lidských práv a svobod. Ústavněprávní a mezinárodněprávní rámec institutu vazby a ochrany lidských práv a svobod je předkládán v kapitole třetí.

Čtvrtá kapitola se soustřeďuje na samotné meritum diplomové práce, neboť tato pojednává o oblasti formálního vazebního práva, které upravuje zejména procesní otázky s vazbou související, jimiž se rozumí postupy orgánů, trvání vazby, formy rozhodování či možnosti procesní obrany osob oprávněných (zejména obviněného). Ačkoliv se jedná o stěžejní část této práce, nebude zde – jak již bylo uvedeno – předložen komplexní výklad formálního vazebního práva, neboť akcent bude věnován pouze vybraným oblastem, resp. otázkám, které byly v posledních letech sporné, či předmětem diskuzí. Daná kapitola bude systematicky uspořádána tak, že nejprve bude předložen obecný výklad, tj. vymezení základních pojmů, načež naváže rozbor vybraných otázek/oblastí v reakci na judikaturní činnost zejména Ústavního soudu ČR a Nejvyššího soudu ČR. V této souvislosti se autorka práce zamýšlí zaměřit (příkladmo) na problematiku spojenou s podáváním blanketních stížností, výkladem pojmů jako je například *jiné rozhodnutí o vazbě, okamžik oznámení rozhodnutí* či *rozhodnutí učiněné v první instanci* a dále pak rozbohem některých lhůt dle § 72 trestního řádu.

Než bude přistoupeno k samotnému závěru diplomové práce, bude v rámci kapitoly páté předloženo stručné zamyšlení nad nedostatky, které jsou spatřovány v dosavadní právní úpravě vazby, za současného navržení jejich možných změn.

Vyhotovení práce bude založeno zejména na metodách deskripce v teoretické části a následně pak v druhé části týkající formálního vazebního práva na metodách deskripce a analýzy vybrané judikatury českých soudů.

1. Teoretické pojetí institutu vazby de lege lata

Zajišťovací prostředky, mezi které je vazba řazena, jsou na zákonné úrovni primárně upraveny v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „TrŘ“ či „*trestní řád*“). Jedná o předpis procesněprávní povahy, avšak ustanovení týkající se vazby předkládají též hmotněprávní aspekty tohoto institutu.⁶ Ačkoliv právní úprava zde zakotvená není nikterak obšírná, jedná se o oblast značně složitou, neboť je třeba při jejím výkladu brát zřetel na rozsáhlou judikaturu Ústavního soudu České republiky (dále jen „ÚS“ či „*Ústavní soud*“) a dále též Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „*ESLP*“).⁷ Na zákonné úrovni je pak na místě zmínit též zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, který zakotvuje – jak samotný název napovídá – pravidla jejího výkonu a práva obviněných s tím spojená.⁸

Základy vazby jakožto prostředku zajištění osoby *obviněného*⁹, resp. podmínky jejího uplatnění a principy, na nichž je zákonná úprava postavena, lze dohledávat na samém vrcholu právního řádu, a to na úrovni ústavního pořádku. Současně však nelze opomenout patrný vliv mezinárodních smluv pro Českou republiku závazných a taktéž legislativy Evropské unie¹⁰ (blíže viz *3. kapitola*).

1.1 Pojmové vymezení

Pokud bychom se snažili nalézt všeobecně platnou, zákonnou definici vazby, naše snahy by byly bezvysledné, neboť v právním řádu České republiky legální definice vazby není dána. Odborná literatura jich však předkládá nepřeberné množství, přičemž za jednu z nejužitečnějších definic je i v současné době pokládáno vymezení vazby od V. Mandáka, který ji ve své monografické publikaci z roku 1975 definoval ve světle hmotněprávních i procesních aspektů jako „*institut trestního řízení, s jehož použitím je obviněný na základě rozhodnutí oprávněného orgánu dočasně zbaven osobní svobody, aby mu bylo zabráněno vyhýbat se trestnímu stíhání nebo trestu tím, že by uprchl nebo se skrýval, mařit nebo ztěžovat*

⁶ DRAŠTÍK, A., FENYK J. a kol. *Trestní řád: komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7.

⁷ ZAHRADNÍČKOVÁ, M. *Ústavně konformní výklad a aplikace § 67 trestního řádu*. *Trestní právo: odborný časopis pro trestní právo a obory související*. Wolters Kluwer ČR as, 2021, roč. 2021, č. 4. ISSN 1211-2860.

⁸ Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby.

⁹ Pojem *obviněný* představuje dle § 12 odst. 7 TrŘ legislativní zkratku pro více procesních rolí. Pro účely této diplomové práce se dle povahy věci rozumí obviněným též obžalovaný.

¹⁰ GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-451-0.

objasnění věci nepřipustným působením na prameny důkazů, nebo konečně pokračovat v trestné činnosti.“¹¹ Ve světle současné právní úpravy je tímto oprávněným orgánem dle § 73b odst. 1 TrŘ soud a v přípravném řízení – konkrétně ve fázi vyšetřování – soudce.¹² Dané ustanovení reflektuje čl. 8 odst. 5 LZPS, jenž svěřuje oprávnění rozhodovat o vzetí do vazby výlučně soudnímu orgánu.¹³

Vazba je trestněprávním procesním prostředkem, na jehož základě je obviněný, který nebyl dosud uznán pravomocně vinným ze stíhaného trestného činu a jenž je presumovaně nevinný,¹⁴ zbaven osobní svobody umístěním ve věznici¹⁵. Zásah do ústavně garantovaných práv a svobod je zde více než patrný, nicméně tento je považován za nezbytný negativní „produkt“ umožňující dosáhnout *orgánům činným v trestním řízení*¹⁶ sledovaného účelu¹⁷. Za velmi výstižné v této souvislosti autorka považuje vymezení podstaty vazby v nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 271/96, jenž ji označil za „*nezbytné omezení osobní svobody, u něhož rovněž platí princip presumpce neviny, omezení, jež umožňuje orgánům činným v trestním řízení uskutečnění a ukončení tohoto řízení.*“¹⁸ Jistou formu omezení onoho stěžejního principu trestního řízení *presumpce neviny*¹⁹, lze v tomto institutu však spatřovat. Závažnosti přispívá též skutečnost, že rozhodování o vazbě je rozhodováním založeným toliko na určité míře pravděpodobnosti, nikoliv tedy v rovině absolutní jistoty. Je to dáno tím, že zpravidla dochází k posuzování skutku, který může, ale též nemusí v budoucnu nastat. Uvedené činí z vazby nejzávažnější zajišťovací prostředek,²⁰ který má být užíván pouze za splnění zákonem striktně

¹¹ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 65.

¹² Rozhodování ve vazebních věcech nenáleží soudu bezvýjimečně, ve smyslu § 73b odst. 2 TrŘ může státní zástupce rozhodnout o propuštění obviněného z vazby.

¹³ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR, ve znění pozdějších předpisů.; Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

¹⁴ VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-750-7. s. 509.

¹⁵ *Věznici* se ve smyslu § 4 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů rozumí vazební věznice či zvláštní oddělení věznice.

¹⁶ Orgánem činným v trestním řízení se rozumí dle § 12 odst. 1 TrŘ soud, státní zástupce a policejní orgán.

¹⁷ Srov. § 1 TrŘ.

¹⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 06. 03. 1997, sp. zn. III. ÚS 271/96.

¹⁹ Blíže viz kapitola 3.

²⁰ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní: podle stavu k 01. 03. 2018*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3.

stanovených podmínek, jež musí být vykládány ústavně konformním způsobem, a za respektování ostatních zásad trestního řízení.²¹

V zájmu ochrany práv obviněného jsou stanoveny maximální možné doby trvání vazby tak, aby nebyl z důvodu případné nečinnosti orgánů činných v trestním řízení nedůvodně omezován na osobní svobodě. Obecně jsou však orgány činné v trestním řízení povinny postupovat v souladu se zásadou stanovenou § 2 odst. 4 TrŘ, a to s největším urychlením.²² Vedle toho je na ně kladen požadavek na průběžné vyhodnocování důvodnosti *dalšího trvání vazby*²³, popř. jeho možného nahrazení opatřením nezbavujícím obviněného jeho osobní svobody.²⁴

Vzetí obviněného do vazby neprejudikuje jeho vinu ani budoucí odsouzení za stíhaný trestný čin,²⁵ nicméně stigmatizace ze strany laické veřejnosti bývá běžnou. V této souvislosti je třeba podotknout, že ačkoliv lze v tomto prostředku spatřovat znaky shodné trestu odnětí svobody, jedná se o **instit ut ryze zajišťovací**, bez sankční povahy.²⁶ Na vazbu též nelze nahlížet jako na institut mající výchovnou funkci a v žádné myslitelné situaci nemůže být zneužívána k jinému než zákonem stanovenému účelu. Zejména pak nesmí být porušována zásada *nemo tenetur se ipsum accusare*, tj. zásada zákazu nucení k sebeobviňování, na základě které nesmí být obviněný žádným způsobem nucen k doznání.²⁷ Ke shodnému závěru došel též Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 03. 03. 2020, sp. zn. III. ÚS 4284/18, když označil i pouhý implicitní nátlak na obviněného za rozporný s jeho základními právy zakotvenými LZPS a EÚLP. V této ÚS projednávané trestní věci obviněný

²¹ HENDRYCH, D. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.; GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-451-0.; ZAHRADNÍČKOVÁ, M. *Ústavně konformní výklad a aplikace § 67 trestního řádu*. Trestní právo: odborný časopis pro trestní právo a obory související. Wolters Kluwer ČR a. s, 2021, roč. 2021, č. 4. ISSN 1211-2860.

²² FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0. s. 301.

²³ Blíže viz 4. kapitola.

²⁴ ZAHRADNÍČKOVÁ, M. *Ústavně konformní výklad a aplikace § 67 trestního řádu*. Trestní právo: odborný časopis pro trestní právo a obory související. Wolters Kluwer ČR a. s, 2021, roč. 2021, č. 4. ISSN 1211-2860.; VÁVRA, L. *Vazba – novodobá tortura?*. Právní prostor [online]. 02. 04. 2014. [cit. 2021-12-05]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/vazba-novodoba-tortura>.

²⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. 10. 2002 sp. zn. I. ÚS 371/02.

²⁶ FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.

²⁷ DRAŠTÍK, A. FENYK J. a kol. *Trestní řád: komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7.

nevyužil pod hrozbou uvalení vazby možnosti podat opravný prostředek, čímž byl tedy nepřímou přinucen k doznání.²⁸

Vazba je – ostatně jako samotné odvětví trestního práva – postavena na hmotněprávním a procesním základě, podle čehož bývá rozdělována na dvě základní oblasti, a to formální vazební právo (blíže viz 4. kapitola) a materiální vazební právo (blíže viz kapitola 1.3). Jejich vzájemná propojenost a návaznost je důsledkem toho, proč je v praxi nelze uplatňovat zcela izolovaně. Současně je třeba zmínit, že vedle těchto dvou základních oblastí zahrnuje vazební právo též specifickou oblast, kterou je výkon vazby.

1.2 Charakteristické znaky a základní zásady

Vazbu lze specifikovat určitými znaky a zásadami, které vystihují její charakter a je třeba je reflektovat do interpretace a následné aplikace jednotlivých ustanovení. Je třeba mít na paměti, že zásady nelze vykládat izolovaně, ale vždy ve vzájemných souvislostech, neboť se prolínají.²⁹ Jinými slovy lze konstatovat, že v případě porušení jedné z těchto zásad, by došlo k jakési „řetězové reakci“ spočívající v zásahu též do zásad ostatních. Respektování těchto zásad je nezbytným kritériem pro ústavní konformitu a též ochranu práv obviněného.

V této oblasti se největší mírou projevuje *zásada zdrženlivosti a zásada přiměřenosti*.³⁰ Ve světle uvedených zásad a okolností případu lze vůči obviněnému uplatňovat pouze nezbytně nutná omezení, která jsou však schopna dosáhnout sledovaného legitimního účelu trestního řízení.³¹ Na orgány činné v trestním řízení je v této souvislosti zároveň kladen požadavek na minimální zásahy do základních práv a svobod obviněného, což je odrazem již zmiňované *presumpce nevin*y a též *zásady humanismu*.³² Porušení uvedených zásad by nastalo za situace, kdy by byla vazba (či omezení při jejím výkonu uplatňovaná) s ohledem

²⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 03. 03. 2020 sp. zn. III. ÚS 4284/18.

²⁹ FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.

³⁰ Pozn.: Odrazem uvedených zásad jsou například ustanovení § 2 odst. 4 TrŘ.

³¹ FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.; MUSIL, J. a kol., V. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 2. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. ISBN 80-717-9678-6. s. 306.

³² FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.

na osobu pachatele a okolnosti stíhaného trestného činu opatřením nedůvodně přísným.³³

Uvedené zásady je nutno vykládat ve spojení s *principem subsidiarity*, dle kterého je na vazbu nahlíženo pouze jako na prostředek podpůrné povahy. Jeví-li se tedy v konkrétním případě jako postačující užití méně omezujícího opatření, je orgán o vazbě rozhodující povinen od jejího uložení upustit.

Koncepce vazby soudobého trestního řádu je založena na *principu fakultativnosti*, jenž lze dovodit z dikce ustanovení § 67 TrŘ.³⁴ Jinými slovy lze říci, že ačkoliv budou naplněny veškeré zákonné předpoklady pro uvalení vazby, nemá oprávněný orgán povinnost tento zajišťovací prostředek uplatňovat. Významnost tohoto principu lze spatřovat v možnosti vycházet při rozhodování vždy z konkrétních okolností každého jednotlivého případu, tj. ad hoc, čímž lze nejlépe reflektovat nezbytnost jeho užití a ochranu obviněného před zásahem do jeho práv a svobod.³⁵

Závěrem lze shrnout, že je dlouhodobě vyvíjena snaha o eliminaci vazebně stíhaných osob, což je dáno právě onou zmiňovanou závažností vazby. V této souvislosti se ÚS ve své judikatuře opakovaně zdůraznil, že se jedná o prostředek výjimečné povahy, jenž má být užíván jako *ultima ratio*³⁶.

1.3 Materiální vazební právo

Jak již bylo uvedeno, vazební právo lze rozdělit na určité oblasti, přičemž tato kapitola předkládá stručný výklad jedné z nich, a to materiálního vazebního práva. Jedná se o oblast, jejímž obsahem jsou hmotněprávní předpoklady vazby, bez jejichž naplnění by realizace samotná realizace vazby nepřicházela v úvahu, resp. by se nejednalo o vazbu zákonnou. Hmotněprávní předpoklady jsou tvořeny

- taxativním výčtem **vazebních důvodů**,
- **základními materiálními předpoklady** a
- **okolnostmi, jež užití vazby vylučují.**³⁷

³³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 736.

³⁴ Fakultativnost lze dovodit dle jazykového vykladu § 67 TrŘ, a to konkrétně užitím slova „smí“ v návěti daného ustanovení.

³⁵ FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.

³⁶ V překladu „poslední možnost“.

³⁷ GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-451-0.

Jistou zvláštností je, jak již bylo výše uváděno, že právní úprava materiálního vazebního práva je zakotvena v trestním řádu, který je však předpisem procesněprávní povahy.

Význam uvedených materiálních předpokladů spočívá v tom, že pro možnost uplatnění institutu vazby, tj. pro vzetí obviněného do vazby musí dojít ke kumulativnímu splnění základních materiálních předpokladů spolu s existencí některého (minimálně jednoho) vazebního důvodu, a to za současné neexistence okolností vazbu vylučujících a nemožnosti nahradit vazbu jiným – méně omezujícím – opatřením.³⁸ V následujících podkapitolách bude předložen stručný výklad jednotlivých materiálních předpokladů, „*kteří použití vazby věcně opodstatňují*“³⁹.

1.3.1 Základní materiální předpoklady

Trestní řád vymezuje základní materiální předpoklady vazby jako obligatorní, bez jejichž naplnění není možno rozhodnout o vzetí obviněného do vazby a jejichž absence je též překážkou jejího dalšího trvání.

1.3.1.1 Vázanost na trestní stíhání a jeho důvodnost

Možnost uplatnění vazby je vázáno na zahájení trestního stíhání, resp. na doručení opisu usnesení o zahájení trestního stíhání osobě, vůči níž je trestní řízení vedeno. Do vazby lze vzít tedy pouze osobu obviněného.⁴⁰ A *contrario* je tedy vyloučeno uplatňování institutu vazby vůči osobě podezřelé při konání zkráceného přípravného řízení.

Samotná skutečnost, že bylo zahájeno trestní stíhání, však není pro orgán o vazbě rozhodující dostatečná, neboť dovětek ustanovení § 67 TrŘ zakotvuje materiální požadavek na **přezkum důvodnosti trestního stíhání**, tj. zda „*dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný*“⁴¹ Všechna uvedená kritéria je

³⁸ JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*: podle stavu k 01. 03. 2018. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3.

³⁹ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975. s. 73.

⁴⁰ JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*: podle stavu k 01. 03. 2018. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3. s. 323.

⁴¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). § 67.

soud, popř. soudce v přípravném řízení povinen obligatorně přezkoumat, přičemž samotná skutečnost, že zahájení trestního stíhání má vycházet z týchž kritérií, jej povinnosti tohoto přezkumu nezbavuje.⁴² Vedle toho je však soud při svém rozhodování o vazbě vázán samotným usnesením o zahájení trestního stíhání, resp. popisem skutku, jenž je předmětem trestního řízení.⁴³

1.3.1.2 Existence konkrétních skutečností a důvodné obavy

Návěti ustanovení § 67 TrŘ zakotvuje další ze základních materiálních předpokladů, který spočívá v tom, že „*obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava [...]*“⁴⁴, že dojde k naplnění některého z taxativně vymezených vazebních důvodů. Ústavní soud se ve vztahu k **důvodné obavě** ve své judikatuře opakovaně vyslovil v tom smyslu, že absolutní jistotu toho, že některá z důvodných obav skutečně nastane, nelze po soudu požadovat.⁴⁵ Pokud by tomu tak bylo, zpravidla by již obávanému následku nebylo možno zabránit, v důsledku čehož by vazba ztrácela na svém významu. Na straně druhé je dán požadavek na **jednání obviněného či existenci konkrétních skutečností**, z nichž je dovozována ona důvodná obava naplnění některého z vazebních důvodů.

Na první pohled se může vznikat mylný dojem o jednoduchosti onoho citovaného návěti, avšak opak je pravdou, neboť prokázání konkrétních skutečností je úkolem nikoliv jednoduchým, avšak významem zcela zásadním. Zejména pro následný přezkum je nezbytné, aby byl součástí odůvodnění vazebního rozhodnutí náležitý popis těchto konkrétních skutečností zakládajících důvodnou obavu.⁴⁶ Dostatečnou odůvodněnost rozhodnutí opakovaně označil ÚS ve svých nálezech za nezbytný předpoklad ústavně konformního rozhodnutí.⁴⁷

⁴² ZAHRADNÍČKOVÁ, M. *Ústavně konformní výklad a aplikace § 67 trestního řádu*. Trestní právo: odborný časopis pro trestní právo a obory související. Wolters Kluwer ČR a. s, 2021, roč. 2021, č. 4. ISSN 1211-2860.; GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-451-0.

⁴³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 05. 2004, sp. zn. II. ÚS 93/04.

⁴⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). § 67.

⁴⁵ Srov. usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 14. 05. 2002, sp. zn. II. ÚS 185/02 a nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 10. 2001, sp. zn. I. ÚS 381/01.

⁴⁶ ZAHRADNÍČKOVÁ, M. *Ústavně konformní výklad a aplikace § 67 trestního řádu*. Trestní právo: odborný časopis pro trestní právo a obory související. Wolters Kluwer ČR a. s, 2021, roč. 2021, č. 4. ISSN 1211-2860.

⁴⁷ Např. nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 11. 2000, sp. zn. IV. ÚS 137/2000 a nález Ústavního soudu ČR ze dne 03. 02. 2000 sp. zn. III. ÚS 103/99; nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 11. 2000, sp. zn. IV. ÚS 137/2000; nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 06. 2005, sp. zn. IV. ÚS 226/05.

1.3.1.3 Subsidiarita vazby

Posledním ze základních materiálních předpokladů, který je obsažen v dovětku ust. § 67 trestního řádu, je požadavek na **subsidiaritu vazby**. Z důvodu citelnosti zásahu tohoto zajišťovacího opatření do základních práv a svobod obviněného má užití vazby nastupovat až jakožto tzv. *ultima ratio*⁴⁸, tj. jako nejzazší možnost, nelze-li dosáhnout kýženého účelu jiným, méně omezujícím zajišťovacím opatřením.⁴⁹ Tímto jsou zejména myšleny instituty vazbu nahrazující, při nichž však bude též přítomen určitý zásah do práv obviněného, avšak nedojde ke zbavení jeho osobní svobody. Současně se užití jiného institutu musí jevit v daném případě jako dostatečné.⁵⁰ *Výčet institutů*⁵¹, jimiž lze vazbu nahradit je předložen v ustanovení § 73 a § 73a TrŘ, přičemž k jejich užití může dojít za situace, kdy jsou fakticky naplněny veškeré předpoklady pro vzetí obviněného do vazby, avšak v zájmu zásady subsidiarity je tato nahrazena jiným opatřením.⁵²

1.3.2 Vazební důvody

Ustanovení § 67 TrŘ zakotvuje – vedle základních materiálních předpokladů obsažených v návěti a v dovětku – taxativní výčet vazebních důvodů, které jsou odrazem čl. 8 odst. 5 LZPS, jenž zakotvuje povinnost vymezení vazebních důvodů na zákonné úrovni.⁵³ Konkrétně se jedná o tři vazební důvody, přičemž jsou označovány jako tzv. vazba útěková, vazba koluzní a vazba předstižná. K výkladu vazebních důvodů existuje rozsáhlá judikatura, kterou se zde – z důvodu akcentu na oblast formálního vazebního práva – autorka nebude zabývat, přičemž se omezí pouze na konstatování, že je nezbytné ji respektovat při interpretaci tak, aby byla zaručena ústavní konformita.⁵⁴

⁴⁸ V překladu „poslední možnost“.

⁴⁹ HENDRYCH, D. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.; FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.; KOLOMIČENKO, J. K uvalení vazby. *Právní rádce*, 2012, č. 19. s. 1. ISSN 1805-1405.

⁵⁰ Vazbu nelze nahradit v případě vazebního důvodu dle § 67 písm. b) TrŘ, tj. u vazby koluzní.

⁵¹ Nejedná se o taxativní výčet, zvláštní způsob nahrazení vazby je upraven v § 50 ZSVM

⁵² FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0. s. 295-296.; JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní: podle stavu k 01. 03. 2018*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3. s. 324.

⁵³ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku ČR, ve znění pozdějších předpisů. čl. 8.

⁵⁴ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní: podle stavu k 01. 03. 2018*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3.; FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.; ZAHRADNÍČKOVÁ, M. *Ústavně konformní výklad a aplikace § 67 trestního řádu*. *Trestní právo: odborný časopis pro trestní právo a obory související*. Wolters Kluwer ČR a. s., 2021, roč. 2021, č. 4. ISSN 1211-2860.

Vazební důvod tzv. útěkové vazby si klade za cíl zamezit tomu, že obviněný „uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest“⁵⁵. Tento příkladný neboli demonstrativní výčet umožňuje dopad i na jiné myslitelné situace, avšak samotné izolované posuzování obavy z možného naplnění tohoto vazebního důvodu není dostatečné. Je třeba vycházet ze všech relevantních okolností, tj. je nezbytné zhodnotit osobu obviněného, jeho rodinné/majetkové poměry a celkovou reálnou uskutečnitelnost.⁵⁶

Vazební důvod dle § 67 písm. b) TrŘ neboli tzv. vazba koluzní se uplatňuje tam, kde je nezbytné zabránit obviněnému maření vyšetřování. Tímto se rozumí zejména ovlivňování svědků či jiných skutečností, které jsou nezbytné pro náležité zjištění skutečného skutkového stavu tak, aby mohlo být následně vydáno meritorní rozhodnutí. V této souvislosti se vyžaduje konkrétní specifikování osob, u nichž nastává obava, že budou ovlivňovány ze strany obviněného.⁵⁷ S koluzní vazbou jsou spojena jistá specifika spočívající ve výkonu vazby za přísnějšího režimu či vyloučení možnosti užití některého institutu, kterým by byla nahrazena.⁵⁸ Naproti tomu je stanovena kratší maximální možná doba trvání vazby z důvodu koluzního, když tato je limitována dobou tří měsíců.⁵⁹

Poslední z vazebních důvodů je představován tzv. vazbou předstížnou dle § 67 písm. c) TrŘ, jež se vztahuje na situace s důvodnou obavou toho, že obviněný bude „opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil.“⁶⁰ Aplikovatelnost této vazby předstížné je omezena – z povahy věci – výhradně na trestné činy dolůžní neboli úmyslné. Oproti ostatním vazebním důvodům se tento odlišuje taxativním výčtem okolností, na které dopadá.⁶¹

⁵⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). § 67 písm. a).

⁵⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-465-0.

⁵⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 05. 2006, sp. zn. I. ÚS 470/05.

⁵⁸ GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-451-0. s. 53.

⁵⁹ Ustanovení § 72 a odst. 3 TrŘ stanoví výjimku za situace, kdy se obviněný již prokazatelně choval koluzním způsobem.

⁶⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). § 67 písm. c).

⁶¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: podle stavu k 01. 03. 2018*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3.

1.3.3 Okolnosti vylučující vazbu

Poslední skupina materiálních předpokladů vazby je vymezena v § 68 odst. 2 TrŘ a tato obsahuje tzv. negativní podmínky vazby, které – jsou-li dány – vylučují možnost vzetí obviněného do vazby, popř. její další trvání. Tyto okolnosti jsou odrazem zásady přiměřenosti uvedené v § 2 odst. 4 TrŘ, v důsledku které je určujícím kritériem pro vyloučení možnosti aplikovat vazbu závažnost spáchaného trestného činu. Z možnosti zajištění obviněného vazbou jsou tedy vyňaty trestné činy méně závažné, které nedosahují trestním řádem stanoveného horní hranice trestní sazby.⁶² Dle ustanovení § 68 odst. 2 TrŘ nelze vazbu aplikovat, jestliže je trestní stíhání vedeno pro „úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta.“⁶³

Vyloučení možnosti užití vazby z důvodu nedostatečné závažnosti se však neuplatňuje bezvýjimečně a trestní řád v této souvislosti předkládá výjimky, které jsou označovány jakožto *kvalifikované (zprísněné) důvody vazby*⁶⁴. První výjimka nastává za situace předpokládané § 68 odst. 3 TrŘ, kdy již obviněný fakticky svým jednáním naplnil některý z vazebních důvodů,⁶⁵ tj. došlo k zákonem předvídanému poruchovému jednání.⁶⁶ Druhá výjimka se uplatňuje tam, kde to s ohledem na okolnosti případu vyžaduje „účinná ochrana poškozeného“⁶⁷ a je-li zároveň dán důvod tzv. předstižné vazby dle § 67 písm. c) TrŘ, tj. nedbalostní trestné činy jsou vyloučeny.⁶⁸

⁶² JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní: podle stavu k 01. 03. 2018*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3.

⁶³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). § 68 odst. 2; GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-451-0.; FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0. s. 96-97.

⁶⁴ GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-451-0. s. 59.

⁶⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). § 68 odst. 3.; JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní: podle stavu k 01. 03. 2018*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3. s. 325.

⁶⁶ DRAŠTÍK, A., FENYK J. a kol. *Trestní řád: komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7. s. 514.

⁶⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). § 68 odst. 4.

⁶⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). § 68 odst. 4.; JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní: podle stavu k 01. 03. 2018*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3. s. 325.

2. Stručný exkurz do historického vývoje vazby

Institut vazby prošel v rámci svého historického vývoje mnohými změnami, které byly odrazem tehdejšího společenského zřízení. Z čehož lze dovodit, že v rámci rozmanitého vývoje, jenž se odehrál na území České republiky, nebyla vazba vždy v takové podobě, jakou ji známe dnes. Z tohoto důvodu je zde předložen nástin historického vývoje právní úpravy, a to pro získání alespoň hrubé představy o skutečnostech, které měly vliv na zformování vazebního práva do současné podoby.⁶⁹

V období středověku byla vazba pojímána poněkud odlišně, neboť její užití si kladlo za cíl přinutit obviněného k doznání, což je v současné době nemyslitelné. Trestní právo bylo v daném období založeno na zcela jiných principech, práva obviněného byla znatelně užší, k doznání bylo legitimně užíváno fyzické násilí, tzv. tortura, a zejména pak bylo trestní právo založeno na presumpci viny.⁷⁰ Tento odlišný způsob se promítl i na fungování institutu vazby, který byl v určitých případech užíván obligatorně, což je v současné době již *překonáno*⁷¹. Práva obviněného byla téměř nulová, přičemž s ním bylo zacházeno jako s vězňem, a to aniž by byla respektována jeho základní lidská práva.⁷² Tyto středověké praktiky byly následně překonány, a to primárně vlivem filozofických směrů.

Po pádu absolutismu lze v oblasti trestní práva procesního považovat za přelomové, a to v souvislosti s obnovou ústavnosti, přijetí zákona č. 119/1873 ř. z., jímž se zavedl nový řád soudu trestního (dále jen „TrŘ z roku 1873“).⁷³ Tento byl postaven na principech vlastních modernímu trestnímu procesu, zejména na zásadě obžalovací, zásadě ústnosti a veřejnosti.⁷⁴ Jeho přijetí si kladlo za cíl liberalizaci trestního řízení, které v té době bylo trojinstanční. Jako zajišťovací prostředek upravoval TrŘ z roku 1873 tzv. řádnou vyšetřovací vazbu, jejíž uplatnění bylo

⁶⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-465-0.

⁷⁰ HENDRYCH, D. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

⁷¹ V současné době však existuje výjimka dle zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.

⁷² MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975.; MALÝ, K. *České právo v minulosti*. Praha: Orac, 1995. ISBN 80-85903-01-6.

⁷³ GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-451-0. s. 17.

⁷⁴ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K. KNOLL, V. *České právní dějiny*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-575-3. s. 514.; Zákon č. 119/1873 ř. z., jímž se zavádí nový řád soudu trestního.

podmíněno provedením výsledku obviněného soudem. V této době byla vazba za určitých okolností stále uplatňována obligatorně, přičemž určujícím kritériem byla závažnost stíhaného trestného činu. Vazební důvody pro uplatňování fakultativní vazby předložené TrŘ z roku 1873 jsou obdobné vazebním důvodům, které zakotvuje aktuálně platný trestní řád. Fakultativnost se projevovala v možnosti nahrazení vazby slibem či kaucí, nebylo to však bez výjimky, neboť nemajetným osobám v pozici obviněných byla tato možnost odepřena.⁷⁵ Nástup přirozenoprávní teorie se promítl i do ustanovení tehdejšího trestního řádu, který v § 183 a násl. předložil podmínky pro zacházení s osobami zajištěnými ve vazbě.⁷⁶ Rozhodování o vazebních věcech náleželo soudu a proti těmto byla obviněnému dána možnost obrany formou stížnosti.⁷⁷ Podstatný rozdíl lze spatřovat v maximální přípustné délce trvání vazby, neboť tato byla omezena pouze u vazby koluzní, v ostatních případech mohla trvat bez omezení, tj. až do skončení trestního řízení. Za negativum je nutno považovat „nezapočítávání vyšetřovací vazby do výkonu trestu“⁷⁸, což v mnohých případech odrazovalo obviněné od využití opravných prostředků.

Komunistický převrat roku 1948 se promítl rovněž do úpravy vazby. Nebyla již nadále připuštěna možnost náhrady vazby složením kauce a rovněž další změny v oblasti trestního procesu byly na újmu práv obviněného. Podstatný vliv na oblast trestního práva procesního mělo přijetí zákona č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví. V důsledku nastalých změn a ve snaze o zjednodušení trestního řízení též pro laickou veřejnost, zejména pak pro soudce z lidu, byl přijat zákon č. 89/1950 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „TrŘ z roku 1950“). Snaha o jeho jednoduchost se projevila absencí významných ustanovení v oblasti práv obviněného, což následně umožnilo zneužívání institutu vazby vůči odpůrcům komunistického režimu. Za negativum byla považována absence stanovení maximální možné doby trvání vazby, přičemž ostatní práva, která byla obviněným přiznána, měla spíše formální význam a jejich dovolávání se těchto práv ze strany obviněného bylo v praxi zpravidla bezvýsledné.⁷⁹ Důležitou úlohu plnil prokurátor,

⁷⁵ VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, 2007.

⁷⁶ Zákon č. 119/1873 ř. z., jímž se zavádí nový řád soudu trestního. § 183 a násl.

⁷⁷ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C. H. Beck, 2004.

⁷⁸ MALÝ, K. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-433-1. s. 282.

⁷⁹ GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-451-0. s. 19.

na kterého byl přenesen výkon většiny pravomocí, jež měl soudce dle TrŘ z roku 1873. Byl jakýmsi středobodem, který byl odpovědný za stíhání podezřelých osob, vedení vyšetřování a mimo to činil další důležitá rozhodnutí, vč. rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby. Soudce byl vyloučen taktéž z rozhodování o stížnostech proti rozhodnutím o vzetí do vazby, které měl ve své pravomoci nadřízený prokurátor.⁸⁰ „*Soud se omezoval jen na rozhodování v meritu věci v hlavním líčení.*“⁸¹ V této době byla vazba stále dělena na fakultativní a obligatorní, což však bylo překonáno přijetím trestního řádu č. 64/1956 Sb., (dále jen „TrŘ z roku 1956“), který již nadále připouštěl pouze fakultativnost uvalení vazby.

TrŘ z roku 1956 si kladl za cíl napravit ty nejzávažnější nedostatky trestního procesu způsobené dřívějším TrŘ z roku 1950, ke kterým docházelo převážně v řízení přípravném.⁸² Tento trestní řád stanovil limity činnosti orgánů činných v trestním řízení ve snaze eliminovat svévoli a nezákonné postupy, k nimž docházelo v přípravném řízení v průběhu politických procesů,⁸³ tím, že zakotvil základní zásady trestního řízení a ukládal povinnost „*postupovat s plným šetřením ústavně zaručených občanských svobod*“⁸⁴. Významné postavení z těchto zásad měla zásada presumpce nevinny a zejména pak materiální pravdy, kterou orgány činné v trestním řízení musely zjišťovat bez ohledu na případné doznání obviněného. Mimo to byly zakotveny lhůty pro rozhodnutí o vzetí do vazby. Pravomoc k vydání rozhodnutí o vzetí do vazby byla rozdělena mezi prokurátora, jenž rozhodoval v přípravném řízení, a předsedu senátu, který rozhodoval ve stádiu soudním.⁸⁵ Do vazby bylo možno vzít pouze osobu obviněného, u něhož byl naplněn některý z vazebních důvodů uvedených v § 79 TrŘ z roku 1956, k čemuž bylo vyžadováno náležité odůvodnění.⁸⁶ Obviněný se proti vzetí do vazby mohl bránit podáním stížnosti, která měla suspenzivní účinek. Současně byla ve prospěch

⁸⁰ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. Praha: C. H. Beck, 2004.

⁸¹ KUČTA, J. in SCHELLE, K. a kol. Vývoj trestního řízení, 1. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2012, ISBN 9788074181399.

⁸² VOJÁČEK, L., SCHELLE, K. KNOLL, V. České právní dějiny. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-575-3.; RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. Praha: C. H. Beck, 2004.

⁸³ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K. KNOLL, V. České právní dějiny. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-575-3.

⁸⁴ Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). § 1.

⁸⁵ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. Praha: C. H. Beck, 2004.

⁸⁶ Ustanovení § 79 TrŘ z roku 1956 nově zakotvilo tzv. prozatímní vazbu, do které mohla být vzata osoba podezřelá. Jednal o se o období současného pojetí institutu zadržení. Blíže v § 79 TrŘ z roku 1956.

obviněného zakotvena povinnost průběžného přezkumu nezbytnosti dalšího trvání vazby a stanovení její maximální doby s možností prodloužení. Na vazbu koluzní se však možnost prodloužení nevztahovala.⁸⁷

Trestní řád z roku 1956 byl po své poměrně krátké době trvání nahrazen zákonem č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „TrŘ“), který je ve znění četných novelizací účinný až do současné doby. Ve svém původním znění se v mnohém nelišil od TrŘ z roku 1956, avšak nově zakotvil některá práva ve prospěch obviněného.⁸⁸ Změnou v oblasti zajišťovacích institutů bylo rovněž nepřiznání odkladného účinku u stížnosti proti rozhodnutí o vzetí do vazby.⁸⁹

Významný rok 1989, kdy došlo k pádu komunistického totalitního režimu a s tím spojeného omezování a porušování lidských práv, umožnil přechod k demokratickému systému, v důsledku čehož vyvstala potřeba po změně právního řádu.⁹⁰ Vazební věznice byly v této době přetížené, neboť docházelo k nadužívání vazby, když do ní byly brány i osoby stíhané pro méně závažné trestné činy. Tento stav a neúměrná maximální možná délka vazby vyvolali potřebu novelizace tak, aby byl institut vazby skutečně užíván pouze v nezbytných případech dle zásady přiměřenosti a zdrženlivosti. Postupně tedy docházelo k zužování vazebních důvodů a zkracování maximálních možných dob jejího trvání, vedle čehož se rozšiřovaly instituty vazbu nahrazující.⁹¹ Z hlediska formálního vazebního práva docházelo postupně k omezování pravomocí prokurátora (později státního zástupce), neboť většinu rozhodnutí s vazbou související byl (a dosud je) oprávněn činit pouze soud, popř. soude.

Závěrem si dovoluji konstatovat, že institut vazby v rámci svého vývoje směřuje k upevnování základních práv a svobod obviněného, a to zejména tím, že jsou rozšiřována jeho práva za současného zotřování podmínek, za nichž lze vazbu uvalit.

⁸⁷ Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁸⁸ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K. KNOLL, V. *České právní dějiny*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-575-3.

⁸⁹ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C. H. Beck, 2004.

⁹⁰ NEČADA, V. *Přehled novel trestních kodexů v období od listopadu 1989 do konce roku 1999*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-86008-79-7.

⁹¹ Král, V.: K nové právní úpravě vazebního řízení, *Trestněprávní revue*, 2001, č. 2, str. 39.

3. Ústavněprávní a mezinárodněprávní rámec institutu vazby

Vazba, jak byla předložena v předchozích kapitolách, je procesním institutem, jehož průvodním jevem je citelný zásah do základních práv a svobod, z čehož plyne též často užívané označení „*nutné zlo trestního řízení*“⁹². Samotný základ tohoto institutu je dán na samotném vrcholu hierarchie právního řádu České republiky, a to Ústavou ČR, Listinou základních práv a svobod a taktéž mezinárodními lidskoprávními smlouvami,⁹³ neboť práva v těchto dokumentech proklamovaná mají na oblast trestního práva bezprostřední význam a zakotvují nepřekročitelné meze zásahu do práv osob.⁹⁴ Základ právní úpravy oblasti vazebního práva předložený trestním řádem lze tedy nalézt jak na úrovni vnitrostátní, tak mezinárodní. Stručný náhled do uvedených oblastí je předložen v rámci této kapitoly, přičemž nelze opomíjet též vliv legislativy Evropské unie.

3.1 Vazba ve světle ústavního pořádku ČR

Vazba jako prostředek státního donucení může být uplatňována – ostatně jako v jiných případech uplatňování veřejné moci – pouze za respektování zásady enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí zakotvené v čl. 2 odst. 3 Ústavy ČR, dle které může být veřejná moc užitá pouze „*v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon*“⁹⁵. Konkrétní možnost zásahu do práv obviněného formou vazby je zakotvena v LZPS, a to zejména v čl. 8, v němž lze spatřovat odraz snahy zákonodárce zamezit možné libovůli orgánů o vazbě rozhodujících.⁹⁶

Existencí vazby zákonodárce upřednostnil veřejný zájem na náležitém provedení trestního řízení na úkor základních práv a svobod obviněného, o jehož vině nebylo dosud rozhodnuto. Je však třeba podotknout, že stanovil celou řadu práv svědčících obviněnému a současně omezení pro orgány činné v trestním řízení, která musí být respektována a která mají eliminovat negativní dopady vazby

⁹² MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 67.

⁹³ CHMELÍK, J. a kol. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-488-6.

⁹⁴ FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0. s. 57.

⁹⁵ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění pozdějších předpisů. čl. 2 odst. 3.

⁹⁶ KLÍMA, K. a kol. *Praktikum českého ústavního práva*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-173-1.

na obviněného. Dlužno dodat, že v rámci vazebního rozhodování je třeba vždy vycházet z tzv. testu proporcionality.

3.1.1 Právo na osobní svobodu a presumpce nevinny

Právo na osobní svobodu je zaručeno čl. 8 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Svou povahou je právem přirozeným, absolutním a zároveň se jedná o právo, do něhož je bezesporu při uplatňování institutu vazby nejvyšší mírou zasahováno. Ačkoliv se stát zavázal k ochraně tohoto práva před neoprávněnými, nezákonnými zásahy, připustil zároveň možnost jeho omezení,⁹⁷ avšak pouze „z důvodů a způsobem, který stanoví zákon.“⁹⁸ Jedná se o ústavní prolomení práva na osobní svobodu, a to ve prospěch jiných zájmů a hodnot, v tomto případě totožných s účelem trestního řízení. Toto nikoliv neomezené pojetí osobní svobody má za předpokladu jejího omezení vazbou dopad též do dalších sfér osobnosti člověka a jeho práv. Jako příklad lze uvést zásah do práva garantovaného čl. 14 LZPS na svobodu pohybu, dále pak je obviněnému po dobu vazebního stíhání znemožněn výkon jeho povolání či je zde patrný – nikoliv méně významný – negativní dopad do sféry rodinného života.⁹⁹

Osobní svobodu lze omezit vícero způsoby, avšak pro tuto práci je stěžejní článek 8 odst. 5 LZPS týkající se možnosti omezení osobní svobody vazbou, který explicitně zakotvuje, že „nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu.“¹⁰⁰ Citovaný odstavec je koncipován velmi obecně, aniž by diferencoval jednotlivé typy vazeb.¹⁰¹ Onen nezbytný požadavek zákonného určení důvodů a způsobu omezení je proveden v ustanoveních trestního řádu, kde jsou vymezeny časové meze, vazební důvody a – mimo jiné – též způsob rozhodování ve vazebních záležitostech.¹⁰² Dle dikce výše citovaného čl. 8 odst. 5 LZPS je rozhodování o vzetí do vazby možno učinit výhradně soudem, neboť soudci naplňují atributy soudcovské nezávislosti, což nám

⁹⁷ FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.; KLÍMA, K. a kol. *Praktikum českého ústavního práva*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-173-1. s 288.

⁹⁸ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku ČR, ve znění pozdějších předpisů. čl. 8 odst. 2.

⁹⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 02. 2015, sp. zn. III. US 916/13.

¹⁰⁰ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku ČR, ve znění pozdějších předpisů. čl. 8 odst. 5.

¹⁰¹ HOFMANNOVÁ, H. a kol. *Lidská práva za mřížemi: ústavněprávní aspekty omezování osobní svobody*. Praha: Auditorium, 2021. ISBN 978-80-87284-87-2.

¹⁰² PAVLÍČEK, V. a kol. *Ústava a ústavní řád ČR, komentář 2. díl, práva a svobody*. Praha: Linde Praha, a.s., 2002. ISBN 80-7201-391-2.

odráží majoritní postavení tohoto zajišťovacího opatření.¹⁰³ V této souvislosti považují za výstižné vymezení vazby předložené Ústavním soudem ČR jakožto orgánem ochrany ústavnosti, který ve svém nálezu sp. zn. III. ÚS 271/96 uvedl, že:

„[...] obsahem právního institutu vazby je vymezení ústavně akceptovatelných důvodů omezení osobní svobody obviněného s cílem znemožnit zmaření nebo ztížení dosažení účelu trestního řízení. Vazba představuje tudíž nezbytné omezení osobní svobody, u kterého platí presumpce nevin, omezení, jež umožňuje orgánům činným v trestním řízení uskutečnění a ukončení tohoto řízení.“¹⁰⁴

Vzhledem ke skutečnosti, že obviněný nemusí být vždy pachatelem stíhaného trestného činu, a může se tedy jednat o osobu nevinou, je třeba respektovat onen zmiňovaný princip *presumpce nevin*, jehož pozitivní vymezení je předloženo v čl. 40 odst. 2 LZPS. Odrazem tohoto článku je na zákonné úrovni ustanovení § 2 odst. 2 TrŘ, které však předkládá tento princip v negativním pojetí, tj. zakazuje presumpci viny.¹⁰⁵ Smysl této zásady spočívá v tom, že do doby nabytí právní moci odsuzujícího rozsudku musí být na obviněného nahlíženo jako na nevinného, což je odrazem principu *presumptio boni viri*, jenž předpokládá obecnou řádnost člověka.¹⁰⁶ Jedná se tedy o jakousi garanci toho, že s obviněným bude jednáno objektivně, bez předsudků a za plného respektování jeho práv.¹⁰⁷ Z povahy věci smí být obviněný vystavován pouze omezením nezbytným, přičemž nesmí být snižována jeho čest a důstojnost,¹⁰⁸ nesmí být podroben krutostem, mučení či jinému nelidskému zacházení.¹⁰⁹

Otázkou vztahující se k míře omezení vazebně stíhaného obviněného se v nedávné době zabýval Nejvyšší soud ČR při rozhodování o dovolání, v rámci kterého se dovolatel domáhal přiznání přiměřeného zadostiučinění za

¹⁰³ GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-451-0.

¹⁰⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 06. 03. 1997, sp. zn. III. ÚS 271/96.

¹⁰⁵ HERCZEG, J. *Média a trestní řízení*. Praha: Leges, 2013. Praktik. ISBN 978-80-87576-50-2. s. 134.

¹⁰⁶ FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0. s. 113.; FRYŠTÁK, a kol. *Trestní právo procesní*. Ostrava: Key Publishing, 2015. ISBN 978-80-7418-246-4.

¹⁰⁷ Císařová, D. Princip presumpce nevin. *Stát a právo*, 1964, č. 10. ISSN 0585-0967. s. 131.

¹⁰⁸ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku ČR, ve znění pozdějších předpisů. čl. 10 odst. 1.

¹⁰⁹ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku ČR, ve znění pozdějších předpisů. čl. 7 odst. 2.; BAJCURA, L. *Práva vězně. Od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*. Grada Publishing, spol. s r. o. 1999. ISBN 80-7169-555-6.

nemajetkovou újmu. Tato měla vzniknout v souvislosti s tím, že mu bylo při výkonu vazby upřeno veganské stravování – a tedy jeho životní přesvědčení – což považoval za překročení mezí nezbytného omezení a zásah do práva na svobodu myšlení. Nejvyšší soud shledal dovolání za důvodné a konstatoval, že v tomto konkrétním případě došlo k překročení mezí nezbytného omezení. Současně postavil naroveň náboženské přesvědčení a svobodu myšlení, neboť v opačném případě, kdy by docházelo k poskytování odlišné míry ochrany těmto právům (přesvědčením), jednalo by se o rozlišování iracionální a nedůvodné. Argumentačně Nejvyšší soud založil své rozhodnutí na *judikatuře ESPLP*¹¹⁰ a zejména pak na povaze vazby, která je opatřením „*toliko dočasným a preventivním*“¹¹¹ a v rámci které má být obviněný vystavován pouze omezením nezbytně nutným. Pro takové případy zdůraznil Nejvyšší soud významnost testu proporcionality, jenž má být užit při posuzování kolidujících si zájmů¹¹² (srov. Rozsudek NS ze dne 17. 03. 2021, č. j. 30 Cdo 4133/2019-160).

Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. III. ÚS 1447/17, ze dne 01. 08. 2017 specifikoval vazbu jakožto „*významný zásah do života obviněného, neboť jej izoluje od jeho rodinného a sociálního prostředí a nezřídka jej stigmatizuje, což má pro něj závažné sociální, psychologické i ekonomické důsledky. [...] Výjimečnost tohoto zajišťovacího institutu je dána především tím, že zbavuje svobody a vystavuje výše popsaným negativním dopadům osobu presumovaně nevinnou před definitivním zjištěním viny*“¹¹³. Právě ona presumovaná nevina je tím primárním kritériem, jež určuje závažnost vazby a s tím spojené striktní vazební předpoklady.¹¹⁴ Z uvedených důvodů je nezbytné, aby při realizaci vazby byly dodržovány i ostatní aspekty nedotknutelnosti člověka, resp. aby byla dodržována i další práva proklamovaná LZPS, jež obviněnému v této souvislosti náleží a která mají eliminovat negativní dopady na jeho osobnost.

Význam principu presumpce nevinny je však mnohem širší, neboť jsou z něj odvozena další pravidla vztahující k samotnému průběhu trestního řízení,

¹¹⁰ Srov. rozsudek ze 17. 12. 2013, č. 14150/08, Vartic proti Rumunsku; rozsudek z 5. 12. 2017, č. 57792/15, Hamidović proti Bosně a Hercegovině; Jakóbski proti Polsku, rozsudek ESPLP ze dne 7. 12. 2010, stížnost č. 18429/06.

¹¹¹ Rozsudek NS ze dne 17. 03. 2021, č. j. 30 Cdo 4133/2019-160.

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 01. 08. 2017, sp. zn. III. ÚS 1447/17.

¹¹⁴ REPÍK, B. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha: Orac, 2002. ISBN 80-86199-57-6. s. 180.

dokazování a k osobě obviněného. Jedná se například o princip *in dubio pro reo*¹¹⁵, tj. každá pochybnost, kterou není možno zákonným způsobem odstranit, musí být vykládána ve prospěch obviněného, *a contrario* nesmí mu být kladena k tíži. Projev presumpce nevinu se odráží též v postoji obviněného k dokazování, a to v tom smyslu, že obviněný není povinen prokazovat svou nevinu a jeho pasivita v této oblasti nesmí být pojmána jako předpoklad viny. O jeho vině nelze též usuzovat v opačném případě, kdy se obviněný rozhodne být v rámci trestního řízení aktivní, avšak jeho způsob obhajoby spočívá v uvádění nepravdivých, neúplných informací.¹¹⁶ Ať už se rozhodne obviněný pro jakoukoliv „strategii“, jedná se o pouhé využívání jeho práv, které nezavazuje orgány činné v trestním řízení postupovat tak, aby byl zjištěn skutečný skutkový stav, resp. stav, o němž nejsou důvodné pochybnosti.¹¹⁷ Ona aktivita je vyžadována právě od orgánů činných v trestním řízení, které jsou povinny své subjektivní přesvědčení o vině obviněného prokázat zákonným způsobem.¹¹⁸

3.2 Vazba v kontextu mezinárodních smluv

Význam nikoliv nepatrný mají v oblasti vazebního práva též mezinárodní smlouvy, které představují jeden z pramenů trestního práva. Jejich základem je bezpochyby článek 10 Ústavy ČR obsahující tzv. inkorporační klauzuli, na základě které jsou vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal souhlas Parlament, součástí právního řádu.¹¹⁹ Výrazně se to promítá v rámci rozhodování oprávněných orgánů, neboť tyto jsou povinny respektovat aplikační přednost inkorporovaných mezinárodních smluv.¹²⁰

Za stěžejní mezinárodní dokument s dopadem do oblasti vazebního práva je považována **Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění dodatkových protokolů** (dále jen „EÚLP“ či Úmluva“), jejímž obsahem jsou vedle výčtu lidských práv též základní principy vztahující se k trestnímu řízení. Autorka

¹¹⁵ V překladu „v pochybnosti ve prospěch“.

¹¹⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020. s. 605

¹¹⁷ Blíže viz § 2 odst. 5, 6 TrŘ.; JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní: podle stavu k 01. 03. 2018*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3. s. 131-133.

¹¹⁸ HERCZEG, J. *Média a trestní řízení*. Praha: Leges, 2013. Praktik. ISBN 978-80-87576-50-2. s. 137.

¹¹⁹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění pozdějších předpisů. čl. 10.

zde vyzdvihne pouze ty, které jsou pro danou oblast nejrelevantnější. Primárně je v Úmluvě zakotveno právo na osobní svobodu a limity jejího omezení, vedle čehož je garantováno právo na osobní slyšení. Možnost vzetí do vazby jakožto výjimka z práva na osobní svobodu, je konkrétně obsažena v čl. 5 odst. 1 písm. c) Úmluvy. Co se týče dalších principů zde zakotvených, jedná se jmenovitě o princip presumpce nevin, zákaz nehumánního zacházení či tzv. právo na spravedlivý proces.¹²¹

Vedle EÚLP za zmínku stojí též další mezinárodní smlouvy, příkladmo lze uvést Všeobecnou deklaraci lidských práv, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Evropskou úmluvu o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.¹²²

3.3 Právo Evropské unie

V rámci Evropské unie (dále jen „EU“) je dlouhodobě vyvíjena snaha o harmonizaci národní a unijní legislativy. Jedná se zejména o důsledek volného pohybu osob v rámci EU, který s sebou přinesl vyšší míru trestné činnosti páchané na území jiných členských států, z čehož vyvstala snaha o zjednodušení vzájemné spolupráce. V předpisech EU jsou stanoveny základní limity (standardy), jimiž jsou členské státy vázány a které jsou zároveň odrazem snah o zajištění spravedlivého trestního procesu.¹²³

Za zmínku v této oblasti stojí lidskoprávní dokument, kterým je **Listina základních práv Evropské unie** obsahující katalog lidských práv s přesahem též do oblasti trestního práva. Význam má především čl. 6 garantující právo na svobodu a bezpečnost a princip presumpce nevin zakotvený v čl. 48.

Detailnější výklad ústavněprávního a mezinárodněprávního rámce zde předkládán nebude, neboť v rozsahu, v jakém byl předložen, je pro účely diplomové práce považován za dostatečný.

¹²¹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní: podle stavu k 01. 03. 2018*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3.; GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-451-0.; Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění dodatkových protokolů.

¹²² JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní: podle stavu k 01. 03. 2018*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3.

¹²³ GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-451-0.

4. Formální vazební právo – vybrané otázky pohledem relevantní judikatury

Jak již bylo výše uvedeno, možnost vzetí obviněného do vazby je podmíněna naplněním hmotněprávních předpokladů vazby, které představují tzv. materiální vazební právo. K realizaci těchto norem dochází prostřednictvím norem formálního vazebního práva, přičemž je však třeba podotknout, že obě zmiňované oblasti vazebního práva jsou zahrnuty v předpisu procesní povahy, a to v trestním řádu. Obě tyto oblasti se v praxi vzájemně prolínají, v důsledku toho je nelze uplatňovat zcela izolovaně, ale vždy ve vzájemné spojitosti.

Vzhledem ke skutečnosti, že základní vymezení materiální oblasti bylo předloženo výše, následující text již bude zaměřen na samotné meritum diplomové práce, a to oblast formálního vazebního práva. Lze shrnout, že hlavní smysl této oblasti vazebního práva spočívá v zakotvení formálních předpokladů vazby, jimiž se rozumí právní úprava procesních otázek. Těmito jsou zejména postupy orgánů činných v trestním řízení, otázky související s rozhodováním o vazebních záležitostech, právní úprava procesních lhůt či možnosti procesní obrany osob oprávněných (zejména obviněného).¹²⁴

Tato kapitola si neklade za cíl předložit teoretický výklad formální oblasti vazebního práva v celé své šíři, ale jejím obsahem jsou pouze vybrané oblasti se zaměřením na otázky, které činily (popř. stále činí) v aplikační praxi problémy, v důsledku čehož se staly předmětem rozhodovací činnosti vrcholných soudů, a to zejména ÚS a NS, jejichž judikатурní závěry jsou významné právě pro sjednocení interpretační a aplikační praxe.

4.1 Rozhodování o vazbě a jeho druhy

Přípustnost samotného rozhodování o vazbě – v rámci kterého je posuzováno naplnění materiálních předpokladů vazby, její nezbytnosti a zákonných požadavků – je podmíněna zahájením trestního stíhání, resp. doručením opisu usnesení o zahájení trestního stíhání osobě podezřelé, jež se tímto okamžikem

¹²⁴ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní: podle stavu k 01. 03. 2018*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3.; GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-451-0.

dostává do procesní pozice *obviněného*.¹²⁵ Naplnění tohoto požadavku je nezbytné jak pro orgány činné v trestním řízení – které díky tomu mají širší rozsah působnosti vůči obviněnému – tak na straně obviněného, jemuž jsou tímto okamžikem přiznána práva zakotvená § 33 TrŘ. Jejich odrazem je nejenom povinnost orgánů činných v trestním řízení poučit obviněného o těchto právech, ale též povinnost umožnit mu jejich faktické uplatnění.¹²⁶ Procesní postavení obviněného mu zajišťuje možnost být v rámci trestního řízení tzv. aktivní, čímž je rozuměno – mimo jiné – právo vyjadřovat se, vyhledávat, předkládat a též uvádět skutečnosti a důkazy svědčící v jeho prospěch, popř. též činit jiné návrhy.¹²⁷

V souvislosti s touto formální podmínkou, kterou je zahájení trestního stíhání, je třeba podotknout, že účinky jeho zahájení ve vztahu k obviněnému nastávají až okamžikem doručení usnesení o zahájení trestního stíhání.¹²⁸ Na účinky zahájení trestního stíhání jako takového však doručení usnesení o zahájení trestního stíhání obviněnému nemá žádný dopad, tj. účinky nastávají již vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání, kdy tento právní názor zaujal též Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 07. 03. 2022, sp. zn. 30 Cdo 3170/2021.¹²⁹

4.1.1 Orgány rozhodující o vazbě

Základ samotného rozhodování je zakotven na ústavněprávní úrovni již zmiňovaným čl. 8 odst. 5 LZPS,¹³⁰ v jehož intencích je rozhodování o *vzetí do vazby* ve výlučné kompetenci soudu. Uvedený požadavek je zachován ve všech stádiích trestního řízení, a tedy jak ve fázi přípravného řízení, tak v rámci řízení před soudem. Zákonná úprava reagující na uvedený článek LZPS je však pojata obsírněji. To se projevuje tak, že požadavek na rozhodování o vzetí do vazby výhradně soudem se neuplatňuje pouze na ono prvotní rozhodnutí – jímž je osobní svoboda omezena uvalením vazby – ale též v případě dalších druhů vazebních rozhodnutí (např. rozhodnutí o dalším trvání vazby či o změně vazebních důvodů).

¹²⁵ FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0. s. 304.; JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní: podle stavu k 01. 03. 2018*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3. s. 332.

¹²⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

¹²⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). § 33.

¹²⁸ DRAŠTÍK, A., FENYK J. a kol. *Trestní řád: komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7. s. 512.

¹²⁹ VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-750-7.. s. 225.

¹³⁰ Popř. též z čl. 5 odst. 2, 3 EÚLP.

Procesní postup, resp. způsob, jakým je rozhodování činěno, však vykazuje v jednotlivých fázích trestního řízení jistá odlišnosti/specifika.¹³¹

V průběhu *přípravného řízení* je rozhodování o vazbě činěno výlučně z iniciativy státního zástupce, jehož oprávnění podat návrh na vzetí obviněného do vazby je odrazem jeho výsadního postavení v přípravném řízení a též projevem zásady obžalovací.¹³² Uzná-li tedy státní zástupce odůvodněnost uvalení vazby na obviněného, je oprávněn podat návrh na vzetí do vazby.¹³³ V této fázi trestního řízení rozhoduje o vazbě dle § 73b odst. 1 TrŘ *soudce*, ostatně jako v jiných případech, za nichž dochází v průběhu přípravného řízení k zásahu do základních práv a svobod obviněného.¹³⁴ Nejčastěji je návrh ze strany státního zástupce podáván v návaznosti na zadržení obviněného (dle § 75 TrŘ) či podezřelého (dle § 76a, § 76 odst. 1, 2 TrŘ), přičemž v takových situacích je státní zástupce vázán striktně stanovenou 48hodinovou lhůtou od zadržení, v rámci které musí být osoba spolu s návrhem na vzetí do vazby dodána soudu. Následkem marného uplynutím této lhůty je povinnost propustit osobu zadrženou na svobodu.¹³⁵ Soudce, jemuž byl takový návrh spolu s osobou, o jejíž vazbě má být rozhodováno, dodán, je povinen učinit rozhodnutí ve lhůtě 24 hodin.¹³⁶ V této souvislosti autorka pouze upozorňuje na odlišné postavení soudce v průběhu přípravného řízení, neboť tento je v „časové tísní“, kdy je povinen rozhodnout v krátkém časovém intervalu, a to bez možnosti odročení či vrácení věci k došetření státnímu zástupci. Je to dáno onou prekluzivní lhůtou, jejíž marné uplynutí má vždy za následek povinnost propustit osobu na svobodu. Tyto lhůty jsou stanovené zejména ve prospěch obviněného, aby nebyl nedůvodně omezován na osobní svobodě, resp. aby byly vazební věci vyřizovány s co největším urychlením, což se však na straně druhé

¹³¹ FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0. s. 305.

¹³² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-465-0. s. 761-780.

¹³³ GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-451-0.; Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku ČR, ve znění pozdějších předpisů.; Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). § 73b odst. 1.

¹³⁴ FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0. s. 141; Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). § 73b.

¹³⁵ KULHÁNKOVÁ, H. Rozhodování o vazbě. epravo.cz [online]. 06. 12. 2021 [cit. 2022-02-23]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodovani-o-vazbe-113912.html>.; FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0. s. 289.

¹³⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). § 77.; FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0. s. 288-289.

může projevat v nemožnosti plného respektování zásady zdrženlivosti a přiměřenosti.¹³⁷ Pro samotné rozhodování je pak v přípravném řízení typické dle § 73d odst. 2, 3 TrŘ konání *vazebního zasedání*¹³⁸.

Rozhodování ve vazebních věcech je v *řízení před soudem* – až na výjimku dle § 69 TrŘ, kdy je rozhodováno *předsedou soudu* o vazbě zatčeného obviněného – v kompetenci *soudu*, čímž se rozumí *senát*, popř. *samosoudce*.¹³⁹ Ve vztahu ke způsobu rozhodování obecně platí, že není-li o vazbě rozhodováno v hlavním líčení, či veřejném zasedání, koná se formou vazebního zasedání.¹⁴⁰

Trestní řád v současné době umožňuje vydat rozhodnutí ve vazebních věcech též *státnímu zástupci*, avšak pouze ta, jež svědčí obviněnému, tj. zejména je-li rozhodováno o jeho propuštění z výkonu vazby či dochází k zúžení vazebních důvodů bez toho, aniž by současně bylo shledáno naplnění jiného z vazebních důvodů, o němž by bylo třeba rozhodnout.

4.1.2 Druhy vazebních rozhodnutí

V intencích ustanovení § 119 TrŘ obecně platí, že rozhodování ve vazebních věcech má formu *usnesení*.¹⁴¹ Je zde však výjimka představovaná ***příkazem k propuštění obviněného z vazby***, které je rozhodnutím *sui generis* a na základě kterého musí být vazebně stíhaný obviněný bezodkladně propuštěn na svobodu.¹⁴² Typicky se jedná o situace, kde již nejsou naplněny materiální vazební předpoklady¹⁴³ a další omezování osobní svobody obviněného by bylo porušováním jeho základních práv. To je důvodem, proč je oprávněn vydat příkaz k propuštění vedle soudu/soudce též státní zástupce.¹⁴⁴

¹³⁷ VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-750- s. 528.

¹³⁸ Blíže viz kapitola 4.3.

¹³⁹ VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-750-7. s. 538.; JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020. s. 726-727.

¹⁴⁰ GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-451-0. s. 112.

¹⁴¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). § 119.

¹⁴² Samotná realizace příkazu k propuštění je provedena na základě § 10 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby.

¹⁴³ Např. za situace, kdy dojde ke změně právní kvalifikace, v důsledku čehož se zkrátí maximální možná doba trvání vazby.

¹⁴⁴ GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-451-0. s. 110-111.

Ve vztahu k **usnesení** trestní řád v ustanovení § 74 odst. 1 předkládá výčet¹⁴⁵ jednotlivých druhů rozhodnutí o vazbě, a to konkrétně odkazem na příslušná zákonná ustanovení. Co se podstatných náležitostí těchto usnesení týče, jsou na ně kladeny obecné obsahové požadavky zakotvené v § 134 TrŘ, avšak ve vztahu k odůvodnění *rozhodnutí o vzetí do vazby* či *jiného rozhodnutí o vazbě*, zakotvuje § 73c TrŘ zvláštní požadavky, jejichž naplnění je nezbytným předpokladem zákonnosti takového rozhodnutí. Dlužno podotknout, že dle zákonné dikce se jedná pouze o ta *jiná rozhodnutí*, která jsou ve vztahu k obviněnému negativní, tj. na základě kterých bude i nadále vazebně stíhaný.¹⁴⁶ Tyto zvláštní požadavky jsou dány povahou, resp. závažností zásahu do práv garantovaných obviněnému.¹⁴⁷

4.1.2.1 Co se rozumí oním „jiným rozhodnutím“?

Vedle „základního“ rozhodnutí o vzetí do vazby existují též *jiná rozhodnutí*, jejichž legální definice či výčet není v žádném právním předpise předložen. Obecně jsou mezi tato *jiná rozhodnutí* řazena například rozhodnutí o dalším trvání vazby, o změně vazebních důvodů či rozhodnutí o žádosti obviněného na propuštění z vazby.¹⁴⁸ Podíváme-li se na negativní vymezení „jiného rozhodnutí“ lze v souladu s ustálenou judikaturou příkladmo uvést, že tímto „jiným rozhodnutím“ není usnesení, jímž je zadržena osoba propuštěna na svobodu, přičemž není ani považováno za rozhodnutí o vazbě v širším slova smyslu. V důsledku toho proti němu není přípustná stížnost *a contrario* § 141 odst. 2 TrŘ ve spojení s § 74 odst. 1 TrŘ.¹⁴⁹

Ono „jiné rozhodnutí“ je v *širším slova* smyslu v zásadě každé rozhodnutí týkající se institutu vazby, nicméně je nezbytné jej vždy vykládat v kontextu konkrétního zákonného ustanovení. Důvodem je to, že určitá ustanovení pojmají ono „jiné rozhodnutí“ v užším slova smyslu a nedopadají tedy na všechna myslitelná rozhodnutí o vazbě. Jako příklad může v této souvislosti sloužit již

¹⁴⁵ Nutno podotknout, že se nejedná o výčet taxativní, rozhodnutím o vazbě je též rozhodnutí o tzv. vyhošťovací vazbě dle § 350c TrŘ.

¹⁴⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). § 73c; JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020.

¹⁴⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-465-0.

¹⁴⁸ GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-451-0. s. 110.; Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). § 74 odst. 1.

¹⁴⁹ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 06. 1998 sp. zn. Stn 4/97.; ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-465-0. s. 761-780.

uváděný § 73c TrŘ zakotvující zvláštní požadavky pro rozhodnutí o vzetí do vazby a „jiná rozhodnutí“, který však dopadá pouze na ta „jiná rozhodnutí“, na základě nichž je obviněný ponechán ve vazbě. Logickým výkladem s přihlédnutím ke komentářové literatuře se ustanovení § 73c TrŘ vztahuje pouze na rozhodnutí soudu, neboť tento je jako jediný oprávněn rozhodnout o vazbě v pozitivním slova smyslu, tj. že nadále bude omezována osobní svoboda.¹⁵⁰

Ačkoliv se výklad tohoto pojmu jevil aplikační praxí jako zřejmý a nezbuzoval větší pochybnosti, stal se v nedávné době předmětem rozhodování Nejvyššího správního soudu (dále jen „NSS“) ze dne 16. 09. 2020, sp. Zn. 12 Ksz 2/2020–73. V této věci se NSS zabýval tím, zda se za *jiné rozhodnutí*, kterým by bylo rozhodováno o dalším trvání vazby (podle § 72 odst. 1 TrŘ), považuje též rozhodnutí státního zástupce, jímž došlo k rozhodnutí o pominutí některého z vazebních důvodů (podle § 73b odst. 4 TrŘ).¹⁵¹ NSS došel k závěru s odkazem na komentářovou literaturu a historický výklad, že rozhodnutí státního zástupce není v tomto smyslu možno považovat za *jiné rozhodnutí*, kterým by bylo rozhodováno o dalším trvání vazby dle § 72 odst. 1 TrŘ. Je to dáno mimo jiné tím, že státní činí pouze rozhodnutí ve prospěch obviněného a v této souvislosti je oprávněn pouze konstatovat, že vazební důvod pominul. Pokud by současně vyvstala potřeba rozhodnutí o existenci nového vazebního důvodu, byl by k takovému rozhodnutí oprávněn pouze soud, resp. soudce.¹⁵² Závěrem lze však shrnout, že rozhodnutí státního zástupce o pominutí některého z vazebních důvodů je vazebním rozhodnutím v širším slova smyslu.

4.1.2.2 Rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby

Povinnost obviněného podrobit se výkonu vazby může být založena pouze na základě rozhodnutí o vzetí do vazby, které má formu usnesení. Jedná se tedy o prvotní rozhodnutí, na jehož základě je obviněný omezován na osobní svobodě a v důsledku kterého se dostává do pozice vazebně stíhaného obviněného.

Podnět k tomuto rozhodnutí dává, jak již bylo uvedeno výše, v přípravném řízení výlučně státní zástupce svým návrhem, v této fázi je tedy vyloučeno, aby byl

¹⁵⁰ DRAŠTÍK, A., FENYK J. a kol. *Trestní řád: komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7. s. 583.

¹⁵¹ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 09. 2020, sp. zn. 12 Ksz 2/2020.

¹⁵² DRAŠTÍK, A., FENYK J. a kol. *Trestní řád: komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7. s. 583.

obviněný vzat do vazby z iniciativy soudu/soudce. Ve většině případů bývá vazba uplatňování právě již v průběhu přípravného řízení.¹⁵³

Na rozhodnutí o vzetí do vazby jsou kladeny veškeré výše uvedené obecné a zvláštní náležitosti, přičemž obsahem tohoto usnesení musí být též deklarování okamžiku, jenž určuje počátek vazby, přičemž – dle stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR – však není rozhodující, zda je tento uveden ve výrokové části či pouze v odůvodnění. Nezbytnost této náležitosti je spatřována v zajištění práv obviněného, resp. zajištění toho, aby byl srozuměn se všemi relevantními skutečnostmi o omezení jeho osobní svobody tak, aby mohl uplatňovat plně svou obhajobu.¹⁵⁴ Ve vztahu k odůvodnění je soud povinen „*řádně a vyčerpávajícím způsobem*“¹⁵⁵ uvést konkrétní skutečnosti, na jejichž základě usoudil, že je vazba jediným prostředkem, kterým lze dosáhnout účelu trestního řízení, a to za současného naplnění ostatních materiálních požadavků¹⁵⁶ (blíže viz kapitola 1.3). Ze strany Ústavního soudu je soustavně negativně hodnoceno užívání ustálených formulací, které obecné soudy mnohdy uvádějí v odůvodnění vazebních rozhodnutí, když rozhodování o tak citelném zásahu do osobní svobody by mělo být vždy posuzováno individuálně.¹⁵⁷

4.2 Stížnost proti rozhodnutí o vazbě

Trestní řád ve svém § 74 odst. 1 TrŘ předkládá taxativní výčet vazebních rozhodnutí, proti nimž je přípustný řádný opravný prostředek – stížnost, jejíž obecná právní úprava je předložena § 141 a násl. TrŘ.¹⁵⁸ Dlužno podotknout, že lze tento opravný prostředek využít pouze ve vztahu k *rozhodnutí o vazbě učiněnému v první instanci* (blíže viz kapitola 4.2.1).¹⁵⁹ Typicky se jedná

¹⁵³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-465-0. s. 897-915.; FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0. s. 288-290.

¹⁵⁴ Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 03. 2014, sp. zn. Tpjn 302/2013.

¹⁵⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 09. 2014, sp. zn. I. ÚS 1123/14.

¹⁵⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 09. 2014, sp. zn. I. ÚS 1123/14.; GRIVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-793-4. s. 398-403.

¹⁵⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 08. 2008, sp. zn. II. ÚS 897/08.; nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 09. 2014, sp. zn. I. ÚS 1123/14.

¹⁵⁸ DRAŠTÍK, A., FENYK J. a kol. *Trestní řád: komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7. s. 598-599.

¹⁵⁹ FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0. s. 306.

o rozhodnutí soudu/soudce o vzetí obviněného do vazby, rozhodnutí o ponechání obviněného ve vazbě či rozhodnutí o změně vazebních důvodů.¹⁶⁰

Co se osob oprávněných k tomuto procesnímu úkonu týká, stížnost je oprávněn podat státní zástupce, který tak může jako jediný učinit jak ve prospěch, tak v neprospěch obviněného. Dále pak uvedené právo náleží nepochybně samotnému obviněnému, který je v pozici osoby přímo dotčené usnesením ve smyslu § 142 odst. 1 TrŘ, popř. v jeho prospěch tak mohou učinit další osoby oprávněné, a to příkladmo osoby dle § 142 odst. 2 TrŘ oprávněné k podání odvolání ve smyslu § 247 odst. 2 TrŘ.¹⁶¹

Aby bylo zamezeno zmaření účelu vazby, zásadně není stížnosti přiznán odkladný účinek, nicméně existují jisté výjimky, jež jsou předloženy v ustanovení § 74 odst. 2 TrŘ.¹⁶² Dopad absence odkladného účinku je patrný zejména ve sféře obviněného, neboť tento je za takové situace bezprostředně omezen na osobní svobodě dodáním do výkonu vazby.¹⁶³

Lhůta pro podání stížnosti činí tři dny od oznámení usnesení, přičemž tato se podává u orgánu, který napadené usnesení vydal.¹⁶⁴ V případě obviněného, který má obhájce – ať už zvoleného, či ustanovené – je třeba vycházet při počítání lhůt od oznámení, jež bylo učiněno později.¹⁶⁵ Pokud bychom se však snažili nalézt obligatorní obsahové či formální náležitosti stížnosti, hledali bychom marně, neboť uvedené nejsou trestním řádem upraveny. Překážkou pro její posouzení tedy nemůže být případná absence odůvodnění, ačkoliv je nepochybně v zájmu stěžovatele, aby uvedl důvody, na základě nichž spatřuje rozhodnutí nebo řízení, které mu předcházelo, za nesprávné/nezákonné.¹⁶⁶ V reakci na nedávnou judikaturu¹⁶⁷ ÚS nemůže být překážkou náležitého posouzení stížnosti ani

¹⁶⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-465-0. s. 951-961.

¹⁶¹ VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-750-7. s. 565.

¹⁶² JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020. s. 747-748.

¹⁶³ KULHÁNKOVÁ, H. Rozhodování o vazbě. *epravo.cz* [online]. 06. 12. 2021 [cit. 2022-02-23]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodovani-o-vazbe-113912.html>

¹⁶⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). § 143 odst. 1.

¹⁶⁵ DRAŠTÍK, A., FENYK J. a kol. *Trestní řád: komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7. s. 599.

¹⁶⁶ VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-750-7. s. 566-567.

¹⁶⁷ Srov. nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 02. 2018, sp. zn. IV. ÚS 168/18 a nález Ústavního soudu ze dne 26. 09. 2019, sp. zn. I. ÚS 1692/19.

skutečnost, že se již obviněný fakticky ve vazbě nenachází, neboť případná nezákonnost vazby nemůže být napravena pouhým propuštěním obviněného z vazby, či jeho převedením do věznice k výkonu trestu.¹⁶⁸

4.2.1 Co se skrývá pod „rozhodnutím učiněným v první instanci“ dle zákonné díkce a v judikatuře soudů?

Podíváme-li se do ustanovení trestního řádu, mohli bychom učinit následující závěr. Zásadně lze dle § 141 odst. 2 TrŘ podat stížnost proti usnesení soudu či státního zástupce umožňuje-li to zákon, přičemž se však musí jednat o usnesení *učiněné v prvním stupni*.¹⁶⁹ V souvislosti s tím předkládá § 74 TrŘ výčet rozhodnutí o vazbě, proti nimž je možné stížnost směřovat. Dle tohoto zákonného znění a v zájmu jednoty řízení se řídily obecné soudy při svém rozhodování, což ve svém důsledku znamenalo, že nebyla připuštěna stížnost proti rozhodnutí stížnostního soudu, v rámci kterého však učinil rozhodnutí „prvoinstanční“, proti němuž by byla stížnost přípustná – jednalo-li by se o rozhodnutí soudu prvního stupně. Příkladem by byla situace, kdy soud rozhodující o stížnosti proti rozhodnutí o vazbě, učiní v rámci svého rozhodnutí nový výrok, jímž by přijal opatření vazbu nahrazující.¹⁷⁰

S uvedenými výkladovými praktikami obecných soudů však vyjádřil Ústavní soud v rámci své judikatury¹⁷¹ nesouhlas, když uvedený výklad označil za ústavně nekonformní. Současně však připustil, že ono problematické ust. § 141 odst. 2 TrŘ lze vykládat vícero způsoby, avšak v oblasti vazebního práva je třeba jej v zájmu ústavnosti interpretovat tak, že proti rozhodnutím, která jsou činěna stížnostním soudem jako soudem druhého stupně, jimiž však činí prvostupňový výrok, je stížnost přípustná.¹⁷² Zde předložený interpretační postoj zaujal v rámci

¹⁶⁸ JAROMÍR, Štůsek. Stížnost proti vzetí do vazby při převedení obviněného do výkonu trestu v jiné věci. *advokatnidenik.cz* [online]. 08. 04. 2020 [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2020/04/08/stiznost-proti-vzeti-do-vazby-pri-prevedeni-obvineneho-do-vykonu-trestu-v-jine-veci/#_ftn4

¹⁶⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020. § 141 odst. 2.

¹⁷⁰ DRAŠTÍK, A., FENYK J. a kol. *Trestní řád: komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7. s. 599-674.

¹⁷¹ Např. nález Ústavního soudu ČR ze dne 01. 07. 2008, sp. zn. IV. ÚS 104/08 či nález Ústavního soudu ČR ze dne 24. 08. 2010, sp. zn. III. ÚS 1926/10.

¹⁷² FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0. s. 674.; DRAŠTÍK, A., FENYK J. a kol. *Trestní řád: komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7. s. 599.

svého procesního rozhodování též Nejvyšší soud ČR v usnesení ze dne 26. 08. 2015, sp. zn. 11 Tvo 22/2015.

4.2.2 Jaký okamžik lze považovat za okamžik *oznámení rozhodnutí*? Aneb k počátku běhu lhůty pro podání stížnosti.

Rozhodování o vazbě, jak již bylo uvedeno, má formu usnesení. Způsob oznamování usnesení (obecně) předkládá § 137 odst. 1 trestního řádu, přičemž se tak děje alternativně „*bud' vyhlášením usnesení v přítomnosti toho, jemuž je třeba usnesením oznámit, anebo doručením opisu usnesení*“¹⁷³. Tam, kde jsou na usnesení kladeny obsahové požadavky dle § 134 odst. 1, 2 TrŘ, je vyloučeno oznámení formou vyhlášení, neboť právní účinky nastávají až doručením takového rozhodnutí oprávněným osobám.¹⁷⁴

Určení okamžiku oznámení rozhodnutí je stěžejním z hlediska počátku plynutí lhůty pro podání stížnosti. V praxi docházelo – a mnohdy stále dochází – k odlišným interpretacím, ačkoliv judikaturu ÚS lze v této oblasti (již) považovat za ustálenou, a to zejména díky nálezům vydaným v posledních letech, o nichž bude pojednáno níže.

Nejprve pouze ve stručnosti k pojmu *oznámení*. Jedná se o pojem trestním řádem nedefinovaný, nicméně dle nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 9. 6. 2009, sp. zn. IV. ÚS 426/09 je *oznámením* dána osobě oprávněné faktická možnost seznámit se s důvody a úvahami, na jejichž základě bylo rozhodnutí učiněno, tak aby na předmětné rozhodnutí bylo této osobě umožněno reagovat ve skutkově i právně žádoucí úrovni. Uvedeným je zaručován jeden z atributů práva na spravedlivý proces.¹⁷⁵

Nyní již k samotnému počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení ve vazebních věcech. Problematickým se v této oblasti jevila situace, kdy byl obviněný přítomen při vyhlášení předmětného usnesení, neboť dle výše citovaného ustanovení § 137 odst. 1 TrŘ je jednou z forem oznámení usnesení též jeho vyhlášení. Obecné soudy v souvislosti s tímto ustanovením v mnohých

¹⁷³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). § 137 odst. 1.

¹⁷⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 09. 2010, sp. zn. III. ÚS 1542/09.

¹⁷⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 6. 2009, sp. zn. IV. ÚS 426/09.; MIRIAM, Stecová. Lhůta k podání stížnosti proti usnesení v trestním řízení dle zákona a v praxi. *Právní prostor* [online]. 24. 09. 2020 [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/lhuta-k-podani-stiznosti-proti-usneseni-v-trestnim-rizeni-dle-zakona-v-praxi>.

případech zamítaly stížnosti obviněných či jejich obhájců jako opožděné, neboť za počátek běhu lhůty pro podání stížnosti tyto soudy považovaly ono vyhlášení usnesení, a nikoliv doručení jeho písemného vyhotovení. Takový postup byl postupně shledáván rozporným s právy obviněného plynoucí z LZPS a z principů spravedlivého procesu.

Uvedený rozpor shodně konstatoval ÚS ve svém nálezu ze dne 05. 02. 2019, sp. zn. IV. ÚS 3780/18, když označil postup obecného soudu za porušení práva obviněného na přístup k soudu (čl. 36 odst. 1, 4 LZPS) a práva na obhajobu (čl. 40 odst. 3 LZPS). Tato nesprávnost spočívala v tom, že obecný soud vycházel z nesprávně určeného okamžiku počátku běhu lhůty pro podání stížnosti. Skutkově je v dané věci stěžejní, že obviněný byl přítomen při vyhlášení předmětného usnesení, kterým byl vzat do vazby. Dané usnesení bylo ze strany obecného soudu ústně odůvodněno, avšak obviněný si ponechal lhůtu pro podání stížnosti. Stížnost proti usnesení byla z jeho strany následně podána ve lhůtě tří dnů *od doručení* písemného opisu usnesení. Obecný soud ji však zamítnul pro opožděnost, neboť vyvozoval účinky oznámení usnesení (a s ním spojeného počátku běhu lhůty) od okamžiku vyhlášení napadeného usnesení. K tomuto Ústavní soud uzavřel, že:

„Ponechá-li si obviněný při vyhlášení usnesení o uvalení vazby lhůtu pro podání stížnosti, kterou následně podá ve lhůtě, která počala běžet od doručení opisu takového usnesení, je porušením jeho práva [...] zamítne-li stížnostní soud tuto stížnost jako opožděnou [...].“¹⁷⁶

Tento nálezn však nereagoval na veškeré myslitelné situace, když z něj nebylo možno vyvodit, zda dopadá též na případy, kdy obviněný následně svého práva podat stížnost nevyužije. Bezpochyby byl však tento nálezn krokem svědčícím ve prospěch obviněného.¹⁷⁷ Tímto náleznem ÚS navázal na své dříve učiněné nálezny týkající se určení počátku běhu lhůty, které však též dopadaly na specifické situace vztahující se k určitým druhům usnesení a nebylo je tedy možno uplatňovat generalizovaně. Příkladm lze uvést nálezn ÚS ze dne 05. 01. 2006, sp. zn. III. ÚS 457/05 (ve vztahu k podání stížnosti proti usnesení o opravném prostředku) či nálezn ÚS ze dne 31. 05. 2018, sp. zn. I. ÚS 3842/17 (ve vztahu k stížnosti proti zamítnutí návrhu na povolení obnovy řízení).¹⁷⁸

¹⁷⁶ Nálezn Ústavního soudu ČR ze dne 05. 02. 2019, sp. zn. IV. ÚS 3780/18.

¹⁷⁷ Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 04. 03. 2020, sp. zn. Tpjn 300/2018.

¹⁷⁸ Tamtéž.

Obecnější dopad a tedy přelom v oblasti počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení o vzetí do vazby přinesl náleží Ústavního soudu ze dne 03. 03. 2020, sp. zn. III. ÚS 329/20, kde došlo k vyslovení závazného právního názoru, kterým ÚS určil, že:

„Plynutí lhůty pro podání stížnosti proti rozhodnutí o vzetí do vazby se odvozuje od doručení písemného vyhotovení usnesení.“¹⁷⁹

V reakci na činnost ÚS trestní kolegium Nejvyššího soudu ve svém stanovisku ze dne 04. 03. 2020, sp. zn. Tpjn 300/2018, pod bodem 33. přílnavě shrnulo směr, jakým byl a je veden vývoj judikatury Ústavního soudu v této oblasti. Závěry ÚS jsou vedeny k respektování práv obviněného, zejména ve vztahu k jeho právu na přístup k soudu, tak, aby mu bylo umožněno seznámit se v dostatečné míře, bez časové a „stresové“ tísně s odůvodněním usnesení, aby na něj mohl jak skutkově, tak právě kvalitním způsobem reagovat formou opravného prostředku, v tomto případě stížnosti.¹⁸⁰

Na čem byly založeny argumenty obecných soudů? Obecné soudy, jež dříve spojovaly okamžik vyhlášení usnesení s počátkem běhu lhůty pro podání stížnosti, mnohdy argumentovaly tím, že spolu s usnesením je současně vyhlášováno též odůvodnění. V návaznosti na to je obviněnému umožněno podat tzv. blanketní stížnost již při tomto ústním vyhlášení, načež by následně byla doplněna v odpovídající kvalitě. S tímto názorem se Ústavní soud neztotožnil, když „*samoúčelné podávání stížností tzv. na slepo*“¹⁸¹ označil za smysl postrádající.

Za jakýsi závěrečný krok k ustálení judikatury v této oblasti lze považovat **nález Ústavního soudu ze dne 02. 06. 2020, sp. zn. III. ÚS 2511/19**, v rámci kterého byl přijat závazný právní názor určující okamžik rozhodný pro počátek běhu lhůty, a to ve vztahu k tzv. instanční stížnosti proti usnesení o vazbě. Tento náleží má však dopad širší, neboť jeho závěry dopadají obecně na rozhodování trestních věcí, v nichž dochází k rozhodování o osobní svobodě nebo ve věci samé. Dle nálezu je okamžikem oznámení rozhodnutí – a tedy počátkem běhu lhůty pro podání stížnosti – okamžik doručení písemného vyhotovení předmětného

¹⁷⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 03. 03. 2020, sp. zn. III. ÚS 329/20.

¹⁸⁰ Stanovisko trestního kolegia ze dne 04. 03. 2020 sp. zn. Tpjn 300/2018, pod bodem 33.

¹⁸¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 05. 2020, sp. zn. I. ÚS 445/20.

rozhodnutí.¹⁸² Shodné stanovisko k počátku běhu lhůty zaujal Ústavní soud ČR též pozdějším nálezem ÚS ze dne 31. 08. 2020, sp. zn. I. ÚS 1432/20-1 či v nálezem ÚS ze dne 25. 05. 2021, sp. zn. IV. ÚS 584/21-1.¹⁸³ V této souvislosti si dovoluji odkázat na usnesení ÚS ze dne 14. 12. 2021, sp. zn. III. ÚS 3056/21-1, z jehož odůvodnění vyplývají závěry říkájící, že okamžik doručení písemného vyhotovení usnesení nelze bezesbytku považovat za okamžik oznámení ve vztahu ke všem usnesením vydaným v rámci trestního řízení.

Kdy tedy lze považovat vyhlášení usnesení v trestních věcech za okamžik jeho oznámení? Zejména tam, kde není rozhodováno o osobní svobodě či v meritu věci. Jako příklad lze uvést rozhodování ve věcech výkonu zbytku zákazového trestu. Za předpokladu, že je osoba – jíž je třeba usnesení oznámit – přítomna při vyhlášení usnesení, má toto vyhlášení účinky oznámení, neboť se nejedná o rozhodování o osobní svobodě.¹⁸⁴ Uvedená situace však může nastat pouze za předpokladu, že bylo současně vyhlášeno odůvodnění, a nikoliv pouze výroková část usnesení (náleží ÚS ze dne 8. 12. 2020, sp. zn. III. ÚS 3031/20).¹⁸⁵

Závěrem lze konstatovat, že ačkoliv je možno judikaturu týkající se počátku běhu lhůty ve vazebních věcech považovat za ustálenou, najdou se i v současné době nesprávné interpretace.

4.2.3 K blanketní stížnosti v reakci na nedávnou judikaturu ÚS ČR

K samotnému pojetí *blanketní stížnosti* lze konstatovat, že se jedná o institut, jehož právní zakotvení není procesními ani jinými právními předpisy dáno, když v důsledku toho jej ÚS označuje za prostředek *propter legem*.¹⁸⁶ Tento institut je v praxi respektován (mimo jiné) dlouhodobou praxí¹⁸⁷ a v mnohém využíván zejména v rámci procesní jistoty, aby bylo eliminováno riziko spojené se zmeškáním lhůt pro podání opravného prostředku. Jeho smysl spočívá v tom, že

¹⁸² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 02. 06. 2020, sp. zn. III. ÚS 2511/19.; MIRIAM, Stecová. Lhůta k podání stížnosti proti usnesení v trestním řízení dle zákona a v praxi. *Právní prostor* [online]. 24. 09. 2020 [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/lhuta-k-podani-stiznosti-proti-usneseni-v-trestnim-rizeni-dle-zakona-v-praxi>.

¹⁸³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 05. 2021, sp. zn. IV. ÚS 584/21.; nález Ústavního soudu ČR ze dne 31. 08. 2020, sp. zn. I. ÚS 1432/20.

¹⁸⁴ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 14. 12. 2021, sp. zn. III. ÚS 3056/21.

¹⁸⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 08. 12. 2020, sp. zn. III. ÚS 3031/20.

¹⁸⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 04. 06. 1998, sp. zn. III. ÚS 308/97.; usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 29. 11. 2007, sp. zn. II. ÚS 1800/07.

¹⁸⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 04. 06. 1998, sp. zn. III. ÚS 308/97.

stížnost je fakticky podána, avšak tato je zcela bez odůvodnění, popř. jej obsahuje pouze v částečném rozsahu. V souvislosti s tím je z obsahového hlediska běžnou praxí, že stěžovatel určí lhůtu, v níž se zavazuje chybějící/neúplné odůvodnění doplnit. Tento postup je shledáván za správný též *judikaturou ÚS*¹⁸⁸.

S absencí zákonné úpravy jsou však spojeny otázky nejasné, kterými se Ústavní soud v rámci své rozhodovací činnosti v mnohém zabýval. Vybrané oblasti spolu se závěry ÚS budou představeny v následujících podkapitolách.

4.2.3.1 Je soud při posuzování stížnosti vázán lhůtou, v rámci níž je povinen rozhodnout? Aneb k blanketní stížnost ve vztahu k jejímu dopadu na projednání věci bez zbytečných průtahů.

Pokud bychom se snažili nalézt odpověď na položenou otázku, nebyli bychom úspěšní, neboť v právním řádu není lhůta pro rozhodování o stížnostech zakotvena. Při jejím posuzování lze však vycházet ze základních zásad trestního řízení, kde je stanovena povinnost orgánů činných v trestním řízení postupovat s co největším urychlením (§ 2 odst. 4 TrŘ). Vedle toho je v této souvislosti stěžejní článek 5 odst. 4 EÚLP zakotvující právo osoby omezené na svobodě na urychlené posouzení zákonnosti omezování její svobody.

S obdobnou otázkou se v nedávné doby potýkal Ústavní soud v rámci své rozhodovací činnosti. Co se skutkového stavu týče, lze jej shrnout následovně:

Soudem bylo rozhodnuto o vzetí obviněného do vazby z důvodu koluzního, přičemž obviněný již v průběhu vyhlášení tohoto rozhodnutí podal tzv. blanketní stížnost, avšak bez určení lhůty, v níž bude doplněna. Stížnostní soud však dříve, než byl obviněnému doručen samotný opis usnesení, na jehož základě by následně obviněný doplnil podanou blanketní stížnost, onu neodůvodněnou blanketní stížnost zamítl. Ačkoliv obviněný neurčil lhůtu pro doplnění stížnosti, svého práva podat stížnost se nevzdal, což ÚS považoval za stěžejní. Ústavní soud vyslovil protiústavnost postupu stížnostního soudu, který učinil rozhodnutí o blanketní stížnosti nevyčkávané jejího doplnění a současně nevyčkávané doručení samotného usnesení obviněnému, na jehož základě by mohl obviněný doplnit svou stížnost. V této souvislosti konstatoval – ve prospěch obviněného – ústavní nekonformitu takového postupu a uzavřel, že není možno jednat s co největším urychlením na

¹⁸⁸ Např. usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 29. 11. 2007, sp. zn. II. ÚS 1800/07; nález Ústavního soudu ČR ze dne 04. 06. 1998, sp. zn. III. ÚS 308/97.

úkor práv obviněného na přístup k soudu a odůvodnění jím podané blanketní stížnosti. Zejména pak, že onen urychlený postup, v rámci něhož má být rozhodováno o vazebních věcech, je třeba vykládat *in favorem rei*, tj. ve prospěch osoby, jejíž osobní svoboda je omezována (viz nález ÚS ze dne 12. 05. 2020, sp. zn. IV. ÚS 905/20).¹⁸⁹ Shodně k protiústavnosti urychleného postupu na úkor práv osoby, proti níž se trestní řízení vede též v nálezu Ústavního soudu ze dne 15. 02. 2022, sp. zn. III. ÚS 2934/21.

4.2.3.2 K závěrům ÚS ohledně lhůty k doplnění blanketní stížnosti

Jak již bylo výše uvedeno, právní úprava blanketní stížnosti není v právním řádu zakotvena, v důsledku čehož není tedy upravena ani lhůta, v níž by mělo dojít k doplnění této neúplné stížnosti ze strany stěžovatele, což s sebou přináší řadu nejasných otázek.

Ústavní soud opakovaně v rámci rozhodovací činnosti konstatuje, že je v zájmu toho, kdo blanketní stížnost podává, aby vytvořil procesní situaci, na základě které bude soud důvodně očekávat doplnění podané blanketní stížnosti. Žádoucí je tedy situace, z níž bude soudu zřejmý budoucí záměr stěžovatele. To je v praxi představováno zejména určením lhůty, v rámci které bude doplnění soudu adresováno (nález ÚS ze dne 06. 12. 2019, sp. zn. III. ÚS 3333/19).¹⁹⁰

Rozhodnutí soudu o stížnosti nevyčkávané na její avizované doplnění je soustavně shledáváno jako protiústavní, a to zejména v případě pasivity soudu ve vztahu ke stěžovatelem určené lhůtě. Má-li soud stěžovatelem určenou lhůtu za nepřiměřenou, ústavně konformním postupem by bylo upozornit stěžovatele na danou skutečnost a případně mu určit jinou – z pohledu soudu přiměřenou – lhůtu k doplnění.¹⁹¹ Ke správnosti tohoto postupu soud dospěl též ve svém nálezu ze dne 01. 04. 2020, sp. zn. I. ÚS 3955/19, a to za situace, kdy bylo vůči soudu učiněno podání, z něhož plynul záměr doplnit odůvodnění (již podané) blanketní stížnosti nikoliv ve lhůtě prvotně určené, ale ve lhůtě prodloužené. Za předpokladu, že by soud takto prodlouženou lhůtu neakceptoval a zároveň by o této neakceptaci

¹⁸⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 05. 2020, sp. zn. IV. ÚS 905/20.; LICHOVNÍK, T. Heslo „Hlavně rychle“ neplatí vždy. *epravo.cz* [online]. 22. 06. 2020. [cit. 2022-02-05]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/heslo-hlavne-rychle-neplati-vzdy-111285.html>.

¹⁹⁰ Shodně též nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 09. 2016, sp. zn. II. ÚS 1820/16.; nález Ústavního soudu ČR ze dne 04. 06. 1998, sp. zn. III. ÚS 308/97.; nález Ústavního soudu ČR ze dne 06. 12. 2019, sp. zn. III. ÚS 3333/19.

¹⁹¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 05. 2020, sp. zn. II. ÚS 816/20.

nevyrozuměl stěžovatele, jednalo by se nerespektování principů spravedlivého procesu a práv obviněného s tím spojených.¹⁹²

Nutno podotknout, že Ústavní soud připustil též možnost neurčitě vymezené lhůty k doplnění,¹⁹³ avšak současně konstatoval, že soud nemá povinnost vyčkávat neomezeně dlouhou dobu na doplnění podané stížnosti, neboť fakticky nemá žádnou garanci toho, že k jejímu doplnění vůbec dojde. Ačkoliv by měl sám stěžovatel vytvořit takovou situaci, z níž budou soudu zřejmý jeho záměr následně stížnost doplnit, pro takové případy, kde lhůta absentuje, ÚS označil na ústavně konformní postup, v rámci kterého bude lhůta k doplnění stížnosti určena přímo ze strany soudu. V opačném případě by se jednalo o zásah do základních práv obviněného.¹⁹⁴

Respektování lhůty, kterou stěžovatel ve svém podání stanovil, je nezbytným předpokladem práva na spravedlivý proces, zahrnující – mimo jiné – právo na to, aby se stížnostní soud v rámci rozhodování vypořádal se všemi námitkami vznesenými stěžovatelem.¹⁹⁵ Shodně k právu na spravedlivý proces též náleží ÚS ze dne 20. 12. 2005, sp. zn. I. ÚS 593/04, náleží ÚS ze dne 03. 10. 2006, sp. zn. I. ÚS 74/06. Závěrem si dovoluji podotknout, že uvedená práva jsou garantována bez ohledu na to, že odůvodnění stížnosti není ze zákona vyžadováno a projednání blíže neodůvodněné stížnosti tedy není překážkou pro její posouzení.

4.3 Vazební zasedání a právo na osobní slyšení

Vazební zasedání představuje jednu z procesních forem jednání soudu, jejíž právní úprava je předložena v ust. § 73d a násl. TrŘ a v rámci které jsou činěna – jak již z názvu vypovídá – rozhodnutí s vazbou související. Současně však podotýkám, že tato zvláštní forma zasedání není obligatorní ve vztahu ke všem myslitelným situacím, jak si dále představíme.

4.3.1 Právo na osobní slyšení

Specifičnost vazebního zasedání je dána – mimo jiné – tím, že k jeho zakotvení do trestního řádu došlo v reakci na rozhodovací činnost Ústavního

¹⁹² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 01. 04. 2020, sp. zn. I. ÚS 3955/19.

¹⁹³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. 07. 2020, sp. zn. IV. ÚS 478/20.

¹⁹⁴ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 30. 06. 2016, sp. zn. III. ÚS 1578/16.; náleží Ústavního soudu ČR ze dne 12. 05. 2020, sp. zn. IV. ÚS 905/20.

¹⁹⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 09. 2016, sp. zn. II. ÚS 1820/16.

soudu,¹⁹⁶ která si dlouhodobě kladla za cíl zajistit obviněnému tzv. právo na osobní slyšení v kontradiktorním řízení.¹⁹⁷ V této souvislosti byl stěžejní náleží ÚS ze dne 22. 03. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 45/04 (vyhlášený pod č. 239/2005 Sb.). Shodně též ESLP v souvislosti s omezením osobní svobody označoval právo být slyšen za nezbytný atribut procesních práv obviněného.¹⁹⁸ Reakce zákonodárce na rozhodovací činnost ÚS a ESLP v oblasti práva na osobní slyšení byla do právního řádu promítnuta až několik let po jejich vydání, a to novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 459/2011 Sb., jež nabyla účinnosti 01. 01. 2012.¹⁹⁹

Hlavním účelem vazebního zasedání je umožnit obviněnému realizaci jeho práva na osobní slyšení, v jehož důsledku má možnost vyjádřit své stanovisko k rozhodování o jeho vazbě, a to nejen co se týče vzetí do vazby, ale též ve vztahu k jejímu dalšímu trvání.

Právo na osobní slyšení je silně spjato s principem kontradiktornosti, jehož realizace je nezbytným předpokladem pro konformitu trestního řízení s ústavním pořádkem. Podstata tohoto principu spočívá v možnosti obviněného reagovat na veškeré skutečnosti vztahující se k posuzování jeho vazby, tj. pro vzetí do vazby, či její další trvání. V souvislosti s tím má obviněný právo vyjádřit svůj postoj k rozhodované záležitosti, navrhnout provedení důkazů či uvést jiné významné okolnosti svědčící v jeho prospěch, na základě nichž by vazba neměla být uvalena, popř. by mělo být upuštěno od jejího dalšího trvání.²⁰⁰ Rozsah dokazování je v rámci vazebního zasedání omezen pouze na okolnosti relevantní pro posouzení důvodnosti vazby či užití nějakého méně omezujícího opatření.²⁰¹

Vazebním zasedáním je též zajišťována jedna ze stěžejních zásad trestního řízení, a to právo na obhajobu, přičemž tak obviněný může činit samostatně nebo prostřednictvím svého obhájce. Účel vazby je však v judikatuře ÚS pojímán

¹⁹⁶ Např. náleží Ústavního soudu ČR ze dne 11. 05. 2005, sp. zn. II. ÚS 713/2004 a náleží Ústavního soudu ČR ze dne 11. 05. 2005, sp. zn. II. ÚS 473/2004.

¹⁹⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-465-0. s. 923-940.

¹⁹⁸ Srov. rozsudek ESLP ze dne 15. 07. 2005 ve věci Assenov proti Bulharsku, stížnost č. 24760/94 či rozsudek ESLP ze dne 09. 01. 2001 ve věci Kawka proti Polsku, stížnost č. 25874/94.

¹⁹⁹ DRAŠTÍK, A., FENYK J. a kol. *Trestní řád: komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7. s. 588.

²⁰⁰ Náleží Ústavního soudu ČR ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. I. ÚS 2208/13.; VÁVRA, L. Veřejnost na vazebním zasedání!?. *pravni prostor.cz*. [online]. 10. 08. 2015 [cit. 2022-02-22]. Dostupné z: <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/trestni-pravo/verejnost-na-vazebnim-zasedani>

²⁰¹ GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-451-0. s. 131.

v širším slova smyslu, neboť si klade za cíl též osobní zhlédnutí obviněného, v důsledku čehož by mělo být zjištěna a případně eliminována rizika nepřipustného či nevhodného zacházení ze strany exekutivy.²⁰²

V duchu tohoto hlavního smyslu a účelu vazebního zasedání není účast státního zástupce ani obhájce obviněného povinná, což vyplývá i z ustanovení § 73f odst. 2 TrŘ, avšak účast samotného obviněného je nezbytná a bez jeho účasti jej není možno konat. Za jistou výjimku lze považovat účast obviněného na vazebním zasedání skrze videokonferenční zařízení.

4.3.2 Vazební zasedání

Pojmově lze vazební zasedání charakterizovat jako zvláštní typ jednání soudu, které vykazuje znaky jak veřejného, tak neveřejného zasedání. Navzdory stěžejní zásadě veřejnosti zakotvené v § 2 odst. 10 TrŘ, která se ve velké míře promítá právě ve fázi soudní, lze vazební zasedání považovat za jakousi výjimku z této zásady, neboť z účasti na něm je veřejnost vyloučena (§ 73f odst. 3 TrŘ).²⁰³

Obecně je však vazební zasedání svou povahou subsidiární, neboť dle dikce § 73d TrŘ jeho konání nastupuje tehdy, není-li o vazbě rozhodováno v rámci hlavního líčení či veřejného zasedání, které však v takovém případě musí být konány za účasti obviněného. Povinnost obligatorního slyšení obviněného je stanovena pro prvotní rozhodování, tj. pro rozhodnutí o tom, zda bude obviněný vzat do vazby, či nikoliv. Rozhoduje-li se v takovém případě ve stádiu přípravného řízení, je vazební zasedání typickou, resp. obligatorní formou. Pro jiná stadia trestního řízení tedy platí, že se obligatorně rozhoduje o vzetí obviněného do v rámci vazebního zasedání pouze za předpokladu, že není rozhodováno v rámci hlavního líčení či veřejného zasedání.²⁰⁴ Fakultativně pak přichází v úvahu konání vazebního zasedání k žádosti obviněného nebo tam, kde je to nezbytné pro samotné rozhodnutí o vazbě.²⁰⁵ V této souvislosti je třeba podotknout, že obviněný musí být náležitě poučen ze strany orgánů činných v trestním řízení o možnosti požádat o konání vazebního zasedání a též o tom, že bude rozhodováno o dalším trvání jeho

²⁰² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 03. 03. 2020, sp. zn. III. ÚS 4284/18.

²⁰³ FENYK, J. a kol. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0. s. 580.

²⁰⁴ Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). § 73d.

²⁰⁵ FENYK, J. a kol. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0. s. 581.

vazby. V opačném případě by se jednalo o zásah do práva na spravedlivý proces, jak judikoval Ústavní soud ve svém nálezu²⁰⁶.

Navzdory žádosti obviněného o konání vazebního zasedání předkládá trestní řád v § 73d odst. 3 písm. a)-d) též výčet okolností, které – jsou-li dány – odůvodňují možnost vazebního zasedání nenařizovat.²⁰⁷ Uvedené ustanovení je však třeba vykládat restriktivním způsobem tak, aby nedocházelo k zásahům do procesních práv obviněného.²⁰⁸

4.4 Trvání vazby a přezkum jejího dalšího trvání

Článek 8 odst. 5 LZPS dává prostor pro zakotvení maximálních dob trvání na zákonné úrovni, když stanoví, že „*nikdo nesmí být vzat do vazby, lež z důvodů a na dobu stanovenou zákonem.*“²⁰⁹ Charakter vazby a citelnost zásadu do sféry obviněného je právě tím určujícím kritériem pro pevné zakotvení nepřekročitelných dob, po které může být obviněný vazebně stíhán, a to za současného pravidelného přezkumu.²¹⁰ Lze tedy konstatovat, že pro ústavní konformitu je třeba omezovat trvání vazby pouze na dobu nezbytně nutnou, a to bez ohledu na to, kolik z maximální možné doby trvání vazby bylo fakticky využito. Nepřekročitelnost maximálních dob se však projevuje i v případě, kdy jsou i nadále naplněny veškeré materiální předpoklady vazby, avšak z důvodu dosažení maxima možné doby trvání nemůže být nadále omezován na osobní svobodě. V důsledku toho musí být z vazby propuštěn. Pokud by tomu tak nebylo, jednalo by se o vazbu nezákonnou.

Zakotvení maximálních dob trvání předkládá § 72a TrŘ, přičemž určujícím kritériem jejich rozpětí – od jednoho roku do čtyř let – je dáno závažností trestného činu, pro nějž je obviněný stíhán. Současně dochází k jejímu rozvržení mezi stádium přípravného řízení, do něhož náleží jedna třetina, a zbývající dvě třetiny pak připadají na řízení před soudem, které je těžištěm dokazování.²¹¹ V této

²⁰⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 01. 2018, sp. zn. II ÚS 3689/17.

²⁰⁷ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020.

²⁰⁸ GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-451-0. s. 130.

²⁰⁹ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR, ve znění pozdějších předpisů. čl. 8 odst. 5.

²¹⁰ Blíže viz kapitola 4.4.

²¹¹ FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0. s. 295.

souvislosti je třeba podotknout, že právní kvalifikace se v průběhu trestního řízení může měnit, což je nezbytné promítnout též do sféry vazební.²¹²

Jisté specifické postavení je dáno vazbě koluzní, která může trvat toliko po dobu tří měsíců, nicméně i zde je výjimka, a to za situace, kdy se již obviněný prokazatelně koluzním způsobem choval.²¹³ V takovém případě ono omezení neuplatní a určujícím kritériem by v takovém případě byla závažnost stíhaného trestného činu.

4.4.1 Přezkum důvodnosti dalšího trvání vazby

V případech, kdy již došlo k omezení osobní svobody obviněného vzetím do vazby, a tedy k užití nejzávažnějšího zajišťovacího prostředku, mají orgány činné v trestním řízení v souladu s její samotnou povahou jakožto institutu subsidiárního, fakultativního a zejména pak prostředku *ultima ratio*, zakotvenou v § 71 TrŘ povinnost průběžně zkoumat a vyhodnocovat, zda je vazba i nadále důvodná a nezbytná. Pochopitelně se jedná též o odraz snahy o zajištění maximální ochrany ústavně garantovaných práv obviněného, vůči kterému mohou být uplatňována pouze ta opatření a omezení, která jsou nezbytně nutná, dle zásady přiměřenosti a zdrženlivosti.²¹⁴

Účinností novely trestního řádu provedené zákonem č. 459/2011 Sb., došlo k přelomovým změnám v oblasti rozhodování o dalším trvání vazby, neboť byla odstraněna tzv. dvoukolejnost rozhodování o žádosti obviněného a z moci úřední. V praxi se to projevuje tak, že k přezkumu *ex officio* dochází tehdy, není-li tento iniciován ze strany obviněného, a to žádostí na propuštění z vazby, za níž je považován též návrh na nahrazení vazby nějakým institutem nespojeným s omezením osobní svobody. Jako pozitivum překonání této duplicitní úpravy je spatřován příznivý dopad na zjednodušení a rychlost řízení, což je dáno zejména „*sjednáním okruhu přezkoumávaných okolností*“²¹⁵. Vedle toho bylo do trestního

²¹² VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-750-7. s. 581.; Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). § 72a odst. 2.

²¹³ FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0. s. 302.

²¹⁴ DRAŠTÍK, A. FENYK J. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7.; JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020.

²¹⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 24. 04. 2018, sp. zn. II. ÚS 4085/17.

řádu vtěleno právo na osobní slyšení obviněného formou vazebního zasedání, o kterém již bylo pojednááno.²¹⁶

V této fázi, kdy dochází k přezkumu důvodnosti dalšího trvání vazby, je třeba klást důraz na důvodnost a nezbytnost dalšího omezování obviněného na osobní svobodě, a to zejména reflektováním tzv. *doktríny zesílených důvodů*. Samotná koncepce této doktríny plyne z rozhodovací činnosti *ESLP*²¹⁷, přičemž judikaturou ÚS je její respektování a dodržování předpokladem ústavní konformity rozhodnutí.²¹⁸ Na jejím podkladě musí soud důsledně posoudit, zda jsou přítomny i nadále „*relevantní a dostačující důvody*“²¹⁹ ospravedlňující další trvání vazby obviněného.²²⁰ Jak bylo judikováno Ústavním soudem v nálezu ze dne 20. 04. 2010, Pl. ÚS 6/10 jsou obecné soudy povinny v rámci svého rozhodování o pokračování v omezování osobní svobody učinit dostatečně odůvodněný závěr o tom, zda je podezření obviněného ze spáchání trestného činu posilováno, či naopak oslabováno. Původní důvody, na nichž bylo založeno rozhodnutí o vzetí do vazby, totiž časem ztrácí²²¹ „*na síle a naopak se zesiluje potřeba chránit práva vazebně stíhané osoby a její zájem na propuštění na svobodu*“²²². Ono podezření je „*podmínkou sine qua non pro zákonnost pokračování vazby*“,²²³ tj. podmínkou nezbytnou, která však plynutím času není sama o sobě dostatečnou.²²⁴

Jak již bylo výše uvedeno ohledně přezkoumávání důvodnosti dalšího trvání vazby, toto je realizováno z moci úřední v periodických lhůtách, a to za předpokladu, že přezkum není iniciován ze strany vazebně stíhaného obviněného. V následujících kapitolách se autorka více zaměřuje na přezkum z moci úřední, resp. na vybrané otázky s tím spojené, přičemž přezkum na základě podnětu obviněného bude zmíněn pouze okrajově závěrem.

4.4.2 Přezkum ex offio

Trestní řád ve svém § 72 zakotvuje základní pravidla pro rozhodování o dalším trvání vazby, když v souvislosti s tím je stanovena obecná prekluzivní

²¹⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 24. 04. 2018, sp. zn. II. ÚS 4085/17.

²¹⁷ Např. rozsudek *ESLP* ze dne 07. 04. 2005 ve věci Rokhlina proti Rusku, stížnost č. 54071/00

²¹⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 04. 2010, sp. zn. Pl ÚS 6/10.

²¹⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. 09. 2014, sp. zn. II. ÚS 2086/14.

²²⁰ Tamtéž.

²²¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 04. 2010, sp. zn. Pl ÚS 6/10.; POLIŠENSKÁ, P. a kol. *Musíš znát... Trestní právo procesní*. Praha: Wolters Kluwer ČR. 2016. s. 133-134.

²²² Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 20. 09. 2016, sp. zn. III. ÚS 2534/16, bod. 19.

²²³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 04. 2010, sp. zn. Pl ÚS 6/10, bod. 15.

²²⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 04. 2010, sp. zn. Pl ÚS 6/10.

tříměsíční lhůta, v rámci níž musí být rozhodnuto o dalším trvání vazby (blíže viz kapitola 4.4.1.1). V opačném případě, nedojde-li k takovému rozhodnutí, musí být obviněný neprodleně propuštěn z vazby na svobodu.²²⁵

Obecně lze konstatovat, že rozhodování o dalším trvání vazby se může uskutečňovat v různých fázích trestního řízení, přičemž iniciování dalšího trvání vazby v rámci přípravného řízení je svěřeno dle § 72 odst. 2 TrŘ státnímu zástupci (blíže viz kapitola 4.4.2.2). Poté, co je však podána *obžaloba*²²⁶ proti vazebně stíhanému obviněnému, je soud povinen rozhodnout o dalším trvání vazby „nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy u něj byla podána“²²⁷. Následně se uplatňuje obecný tříměsíční interval. V praxi však mohou nastat též situace, kdy ona tříměsíční lhůta uplyne v průběhu opravného řízení, a to v době, kdy je rozhodováno o opravném prostředku nadřízeným soudem, který je v důsledku toho povinen učinit rozhodnutí, tj. rozhodnout „o ponechání obviněného ve vazbě nebo o jeho propuštění na svobodu“²²⁸.

Rozhodnutí, kterým se nadále ponechává ve vazbě, musí být náležitě odůvodněno, není dostačující pouhé opakování již jednou uvedených důvodů. Je třeba zkoumat, zda jsou i nadále přítomny a zda nepřipadá v úvahu užití nějakého opatření vazbu nahrazující.

4.4.2.1 Jaký okamžik je určujícím pro počátek běhu lhůty dle § 72 odst. 1 TrŘ?

Zkoumané ustanovení trestního řádu zakotvuje povinnost rozhodnout o dalším trvání vazby obviněného, a to: „*Nejpozději každé tři měsíce od právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby nebo právní moci jiného rozhodnutí o vazbě [...]*“²²⁹. Určujícím okamžikem je tedy okamžik nabytí právní moci posledního rozhodnutí o vazbě, přičemž nám však trestní řád nedává odpověď na to, zda se jedná o právní moc relativní, či absolutní. Za tímto účelem je nezbytné nahlédnout do relevantní judikatury soudů.

²²⁵ Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). § 72.; FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.

²²⁶ Popř. též návrh na schválení dohody o vině a trestu, či byl doručen spis po postoupení nebo přikázání dle § 72 odst. 3 TrŘ.

²²⁷ Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). § 72 odst. 3.

²²⁸ FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0. s. 302.; HANUŠ, L. Rozhodování o ponechání obviněného ve vazbě dle § 71 TrŘ. *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2004, roč. 2003, č. 11, s. 321-328. ISSN 1213-5313.

²²⁹ Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). § 72 odst. 1.

Ústavní soud se uvedenou problematikou počátku běhu lhůty pro periodický přezkum zabýval v rámci své rozhodovací činnosti, přičemž zdůraznil nezbytnost vykládat ono ustanovení § 72 odst. 1 TrŘ v souladu s účelem, k němuž bylo zákonodárcem koncipováno. Periodický přezkum je bezesporu „nástroj“ zakotvený ve prospěch vazebně stíhaného obviněného, aby bylo zamezeno užívání institutu vazby nad rámec nezbytnosti.²³⁰ Vedle toho též působí k urychlení vazebního řízení.²³¹

Nejvyšší soud svým rozsudkem ze dne 13. 03. 2019, sp. zn. 4 Tz 29/2019 stanovil, že okamžikem určujícím počátek běhu tříměsíční lhůty pro periodický přezkum dle § 72 odst. 1 TrŘ je „nabytí tzv. absolutní právní moci předchozího rozhodnutí o vazbě, tj. ve vztahu ke všem osobám oprávněným podat stížnost [...]“²³². Tímto rozhodnutím zaujal Nejvyšší soud stanovisko odlišné od závěrů, k nimž v rámci své předešlé judikatorní činnosti dospěl Ústavní soud (viz níže). V této souvislosti je třeba podotknout, že rozhodnutí ÚS bylo založeno na zcela odlišném skutkovém základě, a proto Nejvyšší soud současně připustil možnost vycházet v ojedinělých případech nikoliv z absolutní právní moci, ale „z tzv. relativní právní moci [...], tj. ve vztahu k obviněnému“²³³. Tímto má být zamezeno vzniku absurdních situací, za nichž by docházelo k průtahům v řízení, a v důsledku toho k nezákonnému prodlužování intervalu pro periodický přezkum vazby.

Co se týče výše zmiňovaných odlišných závěrů Ústavního soudu, lze konstatovat, že se jednalo právě o ony ojedinělé případy, kdy je nezbytné vycházet z relativní právní moci ve vztahu k obviněnému. V této souvislosti lze zmínit dva nálezy Ústavního soudu, které jsou založeny na obdobném skutkovém základě, neboť plynou ze stížností spoluobviněných v téže trestní záležitosti, a to nález ze dne 27. 02. 2015, sp. zn. I. ÚS 3287/14 a nález ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. IV. ÚS 3028/14.

Ona specifická skutková základě pro rozhodování ÚS byla dána tím, že za účasti obviněných bylo při veřejném zasedání vyhlášeno usnesení, na jehož základě měli být obvinění nadále vazebně stíháni, přičemž státní zástupce se tohoto veřejného zasedání neúčastnil. Následně došlo ze strany soudu k prodloužení

²³⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 02. 2015, sp. zn. I. ÚS 3287/14; nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. IV. ÚS 3028/14.

²³¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-465-0. s. 829.

²³² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 03. 2019, sp. zn. 4 TZ 29/2019.

²³³ Tamtéž.

s vyhotovením předmětného písemného usnesení, které tak bylo jak obviněným, tak státnímu zástupci doručeno až po uplynutí několika měsíců, čímž se podstatně oddálila možnost nabytí absolutní právní moci. Ústavní soud v té souvislosti shledal,²³⁴ že za „počátek běhu tříměsíční lhůty [...] je proto v posuzované věci třeba považovat moment, kdy bylo rozhodnutí o vazbě vyhlášeno při veřejném zasedání, jemuž byl obviněný přítomen [...]“²³⁵.

Závěrem lze tedy shrnout pro počátek běhu lhůty dle § 72 odst. 1 TrŘ je rozhodující okamžik absolutní právní moci, přičemž je třeba mít na paměti, že mohou nastat situace výjimečné, za nichž bude určující právní moc relativní. Uvedené závěry nepochybně svědčí obviněnému a ochraně jeho práv, kterým nesmí být na újmu ani případná nečinnost či administrativní pochybení ze strany státní moci.

4.4.2.2 Jaká je povaha lhůty určená státnímu zástupci dle § 72 odst. 2 TrŘ?

V průběhu přípravného řízení je iniciování dalšího trvání vazby v rukou státního zástupce, který svým návrhem na další trvání vazby podnítl rozhodování soudce. Onen návrh je dle zákonné dikce § 72 odst. 2 TrŘ „*třeba doručit soudu nejpozději do 15 dnů před uplynutím lhůty tří měsíců.*“²³⁶ V této souvislosti se však vyskytly sporné, nejasné otázky, které byly předmětem diskuzí a též předmětem rozhodování Ústavního a Nejvyššího soudu. Nejprve je třeba poukázat na specifickou patnáctidenní lhůtu, neboť určujícím okamžikem je zde doručení návrhu soudu. K zamezení zmeškání této lhůty je nezbytné, aby byl návrh soudu doručen 16. den před koncem tříměsíční lhůty pro rozhodnutí o dalším trvání. Fakticky se tedy jedná o patnáct celých dní.²³⁷

Z interpretačního hlediska nebylo zcela jasné, zda se jedná o lhůtu prekluzivní, či zda je svým charakterem lhůtou pořádkovou. Nahlédneme-li do důvodové zprávy k trestnímu řádu, zjistíme, že úmyslem zákonodárce bylo zavedení prekluzivních lhůt vztahujících se ke lhůtám pro rozhodnutí o dalším trvání vazby, avšak z uvedeného není zcela jednoznačné, zda to lze vztáhnout též na § 72 odst. 2 TrŘ, který neurčuje lhůtu pro samotné rozhodnutí o dalším trvání,

²³⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. IV. ÚS 3028/14.; náleží Ústavního soudu ČR ze dne 27. 02. 2015, sp. zn. I. ÚS 3287/14.

²³⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 02. 2015, sp. zn. I. ÚS 3287/14.

²³⁶ Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). § 72 odst. 2.

²³⁷ JÍLOVEC, M. K patnáctidenní lhůtě ve smyslu § 72 odst. 2 TrŘ. *Právní rozhledy*, roč. 2018, č. 7., s. 253.

ale toliko se jedná o lhůtu pro podání *návrhu* státního zástupce *na vydání rozhodnutí* o dalším trvání vazby obviněného. Současně je třeba podotknout, že bývá pravidlem určení následku spojeného s marným uplynutím lhůty přímo v normativním textu. V této souvislosti lze příkladmo uvést prekluzivní lhůty obsažené v § 72 odst. 1 TrŘ či § 73b odst. 6 TrŘ, o jejichž povaze není sporu, neboť součástí zákonné dikce je vymezení následků spojených s jejich uplynutím. Tento dovětek však v případě § 72 odst. 2 TrŘ není dán, tj. není zde vymezen žádný hrozící následek pro případ nedodržení oné patnáctidenní lhůty ze strany státního zástupce.²³⁸ Veškeré zde předložené skutečnosti zavdaly důvodnost sporné povahy ustanovení § 72 odst. 2 TrŘ.

K charakteru spornosti týkající se interpretace a aplikace lhůty obsažené v ustanovení § 72 odst. 2 TrŘ zaujal stanovisko Vrchní soud v Praze v rámci usnesení ze dne 30. 07. 2015, sp. zn. 4 To 67/2015, které bylo následně zveřejněno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek trestního kolegia Nejvyššího soudu dne 15. 06. 2017, publikováno ve sbírce 7/2017 pod č. 35. Ačkoliv bylo v rámci toto usnesení uznáno, že znění zákona není zcela jednoznačné ve vztahu k charakteru předmětné patnáctidenní lhůty, bylo zaujato stanovisko, že se jedná o lhůtu propadnou, tj. prekluzivní. V důsledku toho je státní zástupce povinen v případech, kdy nebude daná lhůta dodržena, propustit vazebně stíhaného neprodleně na svobodu (analogicky k § 72 odst. 1 TrŘ) vydáním příkazu k propuštění (analogicky dle § 73b odst. 6 TrŘ). V opačném případě by se jednalo o nezákonné omezování osobní svobody obviněného. Obdobným způsobem by se postupovalo tam, kde byly užity instituty vazbu nahrazující, jejichž další trvání by bylo vyloučeno. Shodně se zde vysloveným názorem argumentoval též Nejvyšší správní soud ve svém rozhodnutí ze dne 16. 09. 2020, č. j. 12 Ksz 3/2020, přičemž shledal, že jakýkoliv jiný výklad daného ustanovení by byl v rozporu s ústavním pořádkem a též s ohledem na právní jistotu osoby vazebně stíhané.²³⁹

²³⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb.; usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 07. 2015, sp. zn. 4 To 67/2015.; Důvodová zpráva k zákonu č. 459/2011 Sb.

²³⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020, s. 73.; JÍLOVEC, M. K patnáctidenní lhůtě ve smyslu § 72 odst. 2 TrŘ. *Právní rozhledy*, roč. 2018, č. 7., s. 253.; usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 07. 2015, sp. zn. 4 To 67/2015.

Následek marného uplynutí lhůty sice není stanoven na zákonné úrovni, ani důvodové zprávě, nicméně jej lze dovozovat právě z výše uvedené judikatury a případně též z právní teorie.

Ačkoliv by se mohlo zdát, že je v současné prekluzivnost lhůty považována za zcela ustálenou, a to jak v judikatuře soudů, tak odborné literatuře, dovolím si zde uvést, že tato je v určitých publikacích i nadále označována za spornou (srov. *Jelínek, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou, 8. vydání podle stavu k 13. 03. 2020*).

4.4.3 Přezkum na základě žádosti obviněného

Obviněnému je přiznáno právo podat žádost o propuštění z vazby, přičemž tak může učinit kdykoliv po právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby. Za předpokladu, že jeho žádosti nebude vyhověno, je oprávněn domáhat se dalšího přezkumu až po uplynutí 30 dnů od právní moci posledního rozhodnutí o vazbě. Ačkoliv předchozí právní úprava dávala obviněnému možnost žádat o přezkum ve čtrnáctidenních intervalech, autorka se domnívá, že ono prodloužení lhůty nelze považovat za negativní újmu pro obviněného, neboť tento má i nadále možnost podat žádost ve lhůtě kratší, jestliže tato bude založena na nových skutečnostech, či důkazech relevantních pro posouzení důvodnosti jeho vazby.²⁴⁰

Zákon v této souvislosti neuvádí konkrétní lhůtu, v níž musí být rozhodnutí žádosti obviněného vydáno, je zde toliko stanoveno, že tak musí být učiněno „*bez zbytečného odkladu*“²⁴¹.

²⁴⁰ GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-451-0.; Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). § 72a.

²⁴¹ Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). § 72a.

5. Úvahy de lege ferenda

V návaznosti na hlavní část diplomové práce, v níž byly řešeny vybrané otázky formálního vazebního práva, lze konstatovat, že právní úprava vazebního řízení je spojena s celou řadou nejasných otázek. Příčina oné nejasnosti je z pohledu autorky spatřována v nejednoznačných zákonných formulacích, které připouští vícero možných interpretačních závěrů, což však s ohledem na závažnost institutu vazby nepovažuje za správné.

V této souvislosti autorka uznává nepostradatelnost a významnost judikaturní činnosti soudů, v rámci níž dochází k objasňování oněch interpretačně nejasných ustanovení, a tedy ke sjednocování interpretační a aplikační praxe. Na druhou stranu má však za to, že ve vztahu k vazebnímu řízení je judikaturní činnost natolik roztržštěná, že orientace v ní může být zejména pro obviněného takřka nemožná pro nejasnost, a v důsledku toho je následně obtížně aplikovatelná. Ačkoliv lze odvětit, že vazebně stíhaní obvinění mají ve většině případů obhájce, nemusí tomu tak vždy být. V takovém případě pak lze v oné provázanosti zákona a rozsáhlé judikatury vrcholných soudů spatřovat zásah do právní jistoty obviněného, předvídatelnosti dalšího postupu a též v zásahu do jedné ze složek práva na obhajobu, a to na obhajobu materiální, která dává obviněnému právo hájit sám sebe.²⁴²

Autorka má za to, že by bylo příhodné reflektovat do budoucí právní úpravy ty nejzásadnější judikaturní závěry, a to zejména ve vztahu k obviněnému a možnostem uplatňování jeho obhajoby, které jsou vázány na plynutí lhůt, jejichž řádná interpretace je navázána právě výsledky judikaturní činnosti (viz 4. kapitola). V takovém případě by okamžiky určující počátky běhu lhůt pro podání stížností či jiných významných úkonů, vyplývaly přímo ze zákona. Dále pak v zájmu posílení procesní jistoty by autorka považovala za vhodné zakotvení institutu blanketní stížnosti na zákonné úrovni, čímž by došlo ke sjednocení procesních postupů jak ze strany orgánů činných v trestním řízení, tak ze strany stěžovatele. To by mělo pozitivní dopad na průběh řízení, neboť by byly veškeré lhůty dány na zákonné úrovni a nedocházelo by tak k případným průtahům v řízení, když zejména vazební věci mají být rozhodovány s co největším urychlením.

²⁴² FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.

Závěr

Diplomová práce je obsahově zaměřena na institut vazby, který je svou povahou nejzávažnějším zajišťovacím prostředkem. Tímto dochází k právem aprobovanému zásahu do práv obviněného, který je povinen jej strpět pro účely trestního řízení.

Autorka si kladla za cíl předložení nikoliv vyčerpávajícího a popisného výkladu institutu vazby, ale stěžejní část diplomové práce soustředila na oblast formálního vazebního práva, resp. vybrané otázky s ním spojené. Než však bylo přistoupeno k hlavnímu tématu, snažila se autorka předložit stručnou – avšak pro účely diplomové práce doufaje dostatečnou – základní charakteristiku vazby *de lege lata*, a to spolu s nastíněním historických a ústavněprávních východisek současné právní úpravy.

V rámci kapitoly první bylo za účelem uvedení do tématu představeno základní pojmové vymezení vazby, dále pak principy, na nichž je postavena a které nesmí být opomíjeny, a to současně se stručným popisem materiálních předpokladů vazby tvořících materiální vazební právo.

Obsahem kapitoly druhé je uvedení historických okolností, v jejichž důsledku je vazební (a též trestní) právo zformováno do současné podoby. Právě díky historickému vývoji lze učinit určité závěry o tom, k čemu vazební právo principiálně směřuje či jaké okolnosti vyvolaly potřebu po změně právní úpravy. To je velmi důležité z hlediska možné predikce jejího budoucího vývoje a zejména k tomu, aby případné změny nebyly tzv. krokem zpět. V souvislosti s vývojem v této oblasti lze shledat výrazné posilování práv obviněného a možností jeho procesní obrany, a to za současné snahy o eliminaci nadužívání vazby tím, že jsou zpřísnovány podmínky pro její uplatňování a následný přezkum důvodnosti jejího trvání, přičemž dochází též k rozšiřování institutů vazbu nahrazujících.

Navazující kapitola si kladla za cíl poukázat na základy, na nichž je právní úprava vazby postavena, a to zejména ve vztahu k zásahům do základních práv a svobod presumovaně nevinného obviněného, která jsou garantovaná LZPS a též mezinárodními smlouvami. Podstatná část této třetí kapitoly byla věnována právě ústavnímu pořádku České republiky, v rámci kterého je zakotvena celá řada práv svědčících obviněnému, které mají eliminovat negativní dopady vazby. Na straně druhé zde pak nalezneme omezení pro orgány veřejné moci, jež mají zamezit

případné svévoli a zneužívání tohoto institutu. Vedle zásahu do osobní svobody, která je uvalením vazby zasažena nejcitelněji, nelze opomíjet dopad do ostatních oblastí života obviněného, které požívají též ústavněprávní ochrany a kterými se rozumí zejména rodinná, sociální či profesní sféra. Autorka zde vyzdvihla stěžejní princip, na němž je trestní řízení postaveno, a to princip *presumpce nevin*y. Ačkoliv musí být s vazebně stíhaným obviněným zacházeno bez předsudků, a tedy v respektu k tomuto zásadnímu principu, jistou formu zásahu do presumpce nevin y zde shledává. Na závěr dané kapitoly byl zmíněn pouze povrchně vliv mezinárodního a unijního práva na vnitrostátní právní úpravu vazby.

Samotným meritem diplomové práce je kapitola čtvrtá, kde se autorka zaměřila na oblast formálního vazebního práva, jež představuje zejména procesní postupy, v jejichž rámci je realizováno materiální vazební právo. Autorka si primárně kladla za cíl poukázat na otázky/oblasti, které v posledních letech byly (a případně stále jsou) interpretačně nejasné, či je jejich koncepce postavena na nedostatečném právním základě, v důsledku čehož byly předmětem rozhodovací činnosti vrcholných soudů, a to zejména ÚS a NS. Nahlédneme-li do trestního řádu, zjistíme, že právní úprava vazby je – navzdory její enormní závažnosti – poměrně strohá, což právě v mnohých případech zapříčinilo odlišná interpretační a následně aplikační pojetí určitých zákonných ustanovení. Již s ohledem na povahu institutu vazby a vážnost jejího zásahu do práv obviněného je nezbytné, aby byly – zejména ze strany orgánů činných v trestním řízení – striktně dodržovány procesní postupy. Z toho vyvstává požadavek na „perfektnost“ právní úpravy, u níž nebude dán prostor pro pluralitu interpretačních závěrů, když zejména kvalitní právní úprava může zajistit obviněnému dostatečnou právní jistotu, předvídatelnost postupů v průběhu trestního řízení, což může případně reflektovat do způsobu své obhajoby.

Co se naplnění sledovaného cíle týká, má autorka za to, že tento byl dosažen, přičemž odůvodněnost tohoto tvrzení zakládá na tom, že ona stěžejní čtvrtá kapitola diplomové práce předkládá – vedle obecných výkladů – analýzu vybraných otázek z pohledu judikatury soudů. Podstatná část byla věnována otázkám souvisejícím s procesními lhůtami, když byla dána odpověď na to, co se rozumí samotným pojmem *oznámení rozhodnutí*, který je určujícím okamžikem pro počátek běhu lhůt, dále pak byla rozebrána problematika *blanketních stížností*, a to zejména ve vztahu ke lhůtám pro jejich doplnění ze strany stěžovatele, přičemž nezůstala opomenuta

judikatura a její závěry ve vztahu ke lhůtám pro jejich posouzení stížnostním orgánem.

Autorka má za to, že otázky, které vyvstaly v souvislosti s nedokonalou právní úpravou a které byly předmětem zkoumání, jsou významné pro náležité provedení trestního řízení. V této souvislosti považuje judikaturní činnost soudů, které se svými závěry podílí na ústavní konformitě a jednotnosti výkladu nejasných otázek, za nepostradatelné. Je třeba podotknout, že ve vztahu k právní úpravě vazby existuje nepřehledné množství judikaturních rozhodnutí, které ve svém důsledku mohou činit – i přes jejich významnost – interpretační problémy zejména ve vztahu k obviněnému. Autorka tedy opakuje, že by považovala za vhodné reflektovat ony stěžejní judikaturní závěry (zejména co se běhu lhůt týče) do příslušných zákonných ustanovení tak, aby došlo ke zjednodušení trestního procesu, k jeho větší srozumitelnosti, přehlednosti, a v tom důsledku též ke zvýšení právní jistoty obviněného.

Ačkoliv je vazba prezentována jakožto prostředek *ultima ratio*, v praxi se nikoliv výjimečně vyskytují případy, kdy je vazba následně shledána jako nedůvodná či nezákonná. Bezpochyby je to dáno složitostí samotného posouzení odůvodněnosti vazby, neboť – jak bylo uvedeno – jedná se o rozhodování toliko v úrovni určité míry pravděpodobnosti, jejíž posouzení je úkolem nelehkým.

Vzhledem k aktuálně probíhajícím rekonstrukčním snahám dojde pravděpodobně k určitým změnám i v oblasti právní úpravy vazby, když v této souvislosti je autorka přesvědčena, že další legislativní vývoj bude i nadále směřován k plnému šetření a prohlubování práv obviněného, za současného rozšiřování institutů vazbu nahrazujících, aby byl tento institut upevňován ve svém postavení prostředku *ultima ratio*. Autorka má za to, že právě z důvodu povahy kolidujících si zájmů bude tento trestněprocesní institut vždy v mnohém diskutován a spojován s celou řadou kontroverzních otázek.

Resumé

This thesis is devoted to the institute of custody/detention in the Czech criminal procedural law. This procedural institute significantly interferes with the rights of the accused person, as it protects the public interest at the expense of his personal freedom. For this reason, detention can only be applied if the conditions laid down by law are met. It is imposed especially if there is a high risk of the accused person obstructing the course of justice. The aim is not to provide an exhaustive description of this institute, as it would not be possible due to its breadth. The thesis primarily emphasizes on the area of formal custodial law with regard to relevant judicature in selected areas. First, the basic concepts and historical, constitutional and international starting points of the current legal regulation of custody will be introduced.

The definition of the custody, its purpose, enshrinement in the legal order of the Czech Republic and the basic principles on which detention is based are presented in the First Chapter. Another provides an overview of the historical development, which informs about the significant circumstances that caused the formation of custody in its current form. This is followed by Chapter Three, which discusses the constitutional basis of detention, in particular with regard to fundamental human rights. This area cannot be neglected, as the application of detention temporarily deprives the accused of his personal liberty for the purposes of criminal proceedings, despite the fact that he is presumably innocent.

The Fourth Chapter is the main part of the thesis. It deals with the formal assumptions of custody and consequently with the legal regulation of procedural rules. This chapter points out controversial issues and problematic aspects of the detention process, focusing on their assessment in the relevant case law (especially) of the Constitutional Court and The Supreme Court.

At the end of the diploma thesis, the author's brief ideas on the legal regulation of detention and its possible changes are presented.

Seznam použitých zkratek

ESLP	Evropský soudní dvůr pro lidská práva
Listina, LZPS	usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku, ve znění pozdějších předpisů
NS	Nejvyšší soud České republiky
Trestní řád, TrŘ	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších předpisů
TrŘ 1876	zákon č. 119/1873 ř. z., jímž se zavádí nový řád soudu trestního
TrŘ 1950	zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
TrŘ 1956	zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
Úmluva, EÚLP	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění jejích dodatkových protokolů
ÚS	Ústavní soud České republiky
Ústava, Ústava ČR	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použité literatury

Odborná literatura: komentáře, monografie, učebnice

1. BAJCURA, L. *Práva vězně - Od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*. Grada Publishing, spol. s r. o. 1999. ISBN 80-7169-555-6.
2. DRAŠTÍK, A., FENYK J. a kol. *Trestní řád: komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7.
3. FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.
4. FRYŠTÁK, M. a kol. *Trestní právo procesní*. Ostrava: Key Publishing, 2015. ISBN 978-80-7418-246-4.
5. GALOVCOVÁ, I. *Vazba v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-451-0.
6. GRĚVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-793-4.
7. HENDRYCH, D. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.
8. HERCZEG, J. *Média a trestní řízení*. Praha: Leges, 2013. Praktik. ISBN 978-80-87576-50-2.
9. HOFMANNOVÁ, H., a kol. *Lidská práva za mřížemi: ústavněprávní aspekty omezování osobní svobody*. Praha: Auditorium, 2021. ISBN 978-80-87284-87-2.
10. CHMELÍK, J. a kol. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-488-6.
11. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní – minulost a budoucnost*. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-185-4.
12. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní: podle stavu k 01. 03. 2018*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3.
13. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020.
14. KLÍMA, K. a kol. *Praktikum českého ústavního práva*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-173-1.
15. KUČHTA, J. in SCHELLE, K. a kol. *Vývoj trestního řízení*, 1. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2012, ISBN 9788074181399.
16. MALÝ, K. *České právo v minulosti*. Praha: Orac, 1995. ISBN 80-85903-01-6.

17. MALÝ, K. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-433-1.
18. MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975.
19. MUSIL, J., ŠÁMAL P., KRATOCHVÍL, V. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 2. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7117-9678-6.
20. NEČADA, Václav. *Přehled novel trestních kodexů v období od listopadu 1989 do konce roku 1999*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-86008-79-7.
21. PAVLÍČEK, V. a kol. *Ústava a ústavní řád České republiky, komentář 2. díl, práva a svobody*. 2. doplněné a podstatně rozšířené vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2002. ISBN 80-7201-391-2.
22. POLÍŠENSKÁ, P. a kol. *Musíš znát... Trestní právo procesní*. Praha: Wolters Kluwer ČR. 2016.
23. REPÍK, B. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha: Orac, 2002. ISBN 80-86199-57-6.
24. RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C. H. Beck, 2004.
25. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-465-0.
26. VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-750-7.
27. VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, 2007.
28. VOJÁČEK, L., SCHELLE, K. KNOLL, V. *České právní dějiny*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-575-3.

Právní předpisy

1. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
2. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

3. Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.
4. Zákon č. 119/1873 ř. z., jímž se zavádí nový řád soudu trestního..
5. Zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).
6. Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).
7. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
8. Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci, ve znění pozdějších předpisů.

Odborné články

1. Císařová, D. Princip presumpce nevinoty. *Stát a právo*, 1964, č. 10. ISSN 0585-0967.
2. HANUŠ, L. Rozhodování o ponechání obviněného ve vazbě dle § 71 TrŘ. *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2004, roč. 2003, č. 11, s. 321-328. ISSN 1213-5313.
3. JÍLOVEC, M. K patnáctidenní lhůtě ve smyslu § 72 odst. 2 TrŘ. *Právní rozhledy*, roč. 2018, č. 7.
4. KOLOMIČENKO, J. K uvalení vazby. *Právní rádce*, 2012, č. 19. s. 1. ISSN 1805-1405.
5. Král, V.: K nové právní úpravě vazebního řízení, *Trestněprávní revue*, 2001, č. 2.
6. ZAHRADNÍČKOVÁ, M. Ústavně konformní výklad a aplikace § 67 trestního řádu. *Trestní právo: odborný časopis pro trestní právo a obory související*. Wolters Kluwer ČR a. s, 2021, roč. 2021, č. 4. ISSN 1211-2860.

Internetové zdroje

1. KULHÁNKOVÁ, H. Rozhodování o vazbě. *epravo.cz* [online]. 06. 12. 2021 [cit. 2022-02-23]. Dostupné také z:
<https://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodovani-o-vazbe-113912.html>
2. LICHOVNÍK, T. Heslo „Hlavně rychle“ neplatí vždy. *epravo.cz* [online]. 22. 06. 2020. [cit. 2022-02-05]. Dostupné také z:
<https://www.epravo.cz/top/clanky/heslo-hlavne-rychle-neplati-vzdy-111285.html>

3. STECOVÁ, M. Lhůta k podání stížnosti proti usnesení v trestním řízení dle zákona a v praxi. *Právní prostor* [online]. 24. 09. 2020 [cit. 2022-02-02]. Dostupné také z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/lhuta-k-podani-stiznosti-proti-usneseni-v-trestnim-rizeni-dle-zakona-v-praxi>.
4. ŠTŮSEK, J. Stížnost proti vzetí do vazby při převedení obviněného do výkonu trestu v jiné věci. *Advokátnídeník.cz* [online]. 08. 04. 2020 [cit. 2022-02-02]. Dostupné také z: https://advokatnidenik.cz/2020/04/08/stiznost-proti-vzeti-do-vazby-pri-prevedeni-obvineneho-do-vykonu-trestu-v-jine-veci/#_ftn4
5. VÁVRA, L. Vazba – novodobá tortura?. *Právní prostor* [online]. 02. 04. 2014. [cit. 2021-12-02-05]. Dostupné také z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/vazba-novodoba-tortura>
6. VÁVRA, L. Veřejnost na vazebním zasedání!?. *pravniprostor.cz*. [online]. 10. 08. 2015. [cit. 2022-02-22]. Dostupné také z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/verejnost-na-vazebnim-zasedani>

Judikatura, ostatní

1. Důvodová zpráva k zákonu č. 459/2011 Sb.
2. Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb.
3. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 06. 03. 1997, sp. zn. III. ÚS 271/96.
4. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 04. 06. 1998, sp. zn. III. ÚS 308/97.
5. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 03. 02. 2000, sp. zn. III. ÚS 103/99.
6. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 11. 2000, sp. zn. IV. ÚS 137/2000.
7. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 10. 2001, sp. zn. I. ÚS 381/01.
8. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. 10. 2002, sp. zn. I. ÚS 371/02.
9. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 05. 2004, sp. zn. II. ÚS 93/04.
10. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 05. 2005, sp. zn. II. ÚS 473/2004.
11. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 05. 2005, sp. zn. II. ÚS 713/2004.
12. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 06. 2005, sp. zn. IV. ÚS 226/05.
13. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 05. 2006, sp. zn. I. ÚS 470/05.
14. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 01. 07. 2008, sp. zn. IV. ÚS 104/08 .
15. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 08. 2008, sp. zn. II. ÚS 897/08.
16. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 09. 06. 2009, sp. zn. IV. ÚS 426/09.
17. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 04. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 6/10.
18. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 24. 08. 2010, sp. zn. III. ÚS 1926/10.

19. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 09. 2010, sp. zn. III. ÚS 1542/09.
20. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. I. ÚS 2208/13.
21. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. 09. 2014, sp. zn. II. ÚS 2086/14.
22. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 09. 2014, sp. zn. I. ÚS 1123/14.
23. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. IV. ÚS 3028/14.
24. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 02. 2015, sp. zn. III. ÚS 916/13.
25. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 02. 2015, sp. zn. I. ÚS 3287/14.
26. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 09. 2016, sp. zn. II. ÚS 1820/16.
27. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 01. 08. 2017, sp. zn. III. ÚS 1447/17.
28. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 01. 2018, sp. zn. II. ÚS 3689/17.
29. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 02. 2018, sp. zn. IV. ÚS 168/18.
30. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 24. 04. 2018, sp. zn. II. ÚS 4085/17.
31. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 03. 03. 2020, sp. zn. III. ÚS 329/20.
32. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 05. 02. 2019, sp. zn. IV. ÚS 3780/18.
33. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 09. 2019, sp. zn. I. ÚS 1692/19.
34. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 06. 12. 2019, sp. zn. III. ÚS 3333/19.
35. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 03. 03. 2020, sp. zn. III. ÚS 4284/18.
36. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 01. 04. 2020, sp. zn. I. ÚS 3955/19.
37. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 05. 2020, sp. zn. I. ÚS 445/20.
38. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 05. 2020, sp. zn. IV. ÚS 905/20.
39. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 05. 2020, sp. zn. II. ÚS 816/20.
40. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 02. 06. 2020, sp. zn. III. ÚS 2511/19.
41. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. 07. 2020, sp. zn., IV. ÚS 478/20.
42. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 31. 08. 2020, sp. zn. I. ÚS 1432/20.
43. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 08. 12. 2020, sp. zn. III. ÚS 3031/20.
44. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 05. 2021, sp. zn. IV. ÚS 584/21.
45. Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 09. 2020, sp. zn. 12 Ksz 2/2020.
46. Rozsudek ESLP ze dne 09. 01. 2001 ve věci Kawka proti Polsku, stížnost č. 25874/94.
47. Rozsudek ESLP ze dne 15. 07. 2005 ve věci Assenov proti Bulharsku, stížnost č. 24760/94.
48. Rozsudek ESLP ze dne 07. 04. 2005 ve věci Rokhlina proti Rusku, stížnost č. 54071/00.
49. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 03. 2019, sp. zn. 4 TZ 29/2019.

50. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 03. 2021, sp. zn. 30 Cdo 4133/2019.
51. Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 06. 1998, sp. zn. Stn 4/97.
52. Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 03. 2014, sp. zn. Tpjn 302/2013.
53. Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 04. 03. 2020 sp. zn. Tpjn 300/2018.
54. Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 04. 03. 2020, sp. zn. Tpjn 300/2018.
55. Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 14. 05. 2002, sp. zn. II. ÚS 185/02.
56. Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 29. 11. 2007, sp. zn. II. ÚS 1800/07.
57. Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 30. 06. 2016, sp. zn. III. ÚS 1578/16.
58. Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 20. 09. 2016, sp. zn. III. ÚS 2534/16.
59. Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 14. 12. 2021, sp. zn. III. ÚS 3056/21.
60. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 07. 2015, sp. zn. 4 To 67/2015.
61. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění jejích
dodatkových protokolů